ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Настаўніцкая газета

№ 15(5197)
Аўторак,
6 лютага
2001 года

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

Кошт у розніцу — 48 руб.

Слова пра настаўнікаў

Ёсць за што пахваліць Пахвалёную

Кожная школа па-свойму адметная. Адметнасць сярэдняй школы №25 Заводскага раёна Мінска ў тым, што яна мае свой уласны, вельмі цікавы этнаграфічны музей, пра які, думаю, варта расказаць больш падрабязна, як і пра яго стваральнікаў і кіраўніка.

Усё пачалося з таго, што ўлетку 1987 года вучні школы з настаўніцай беларускай мовы і літаратуры Алінай Казіміраўнай Пахвалёнай паехалі ў яе родную вёску Галаўцы Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці. Вельмі гасцінна сустрэлі іх жыхары вёскі, запрашалі ў кожную хату, частавалі, расказвалі шмат цікавага. Вынікам першага паходу стала адкрыццё этнаграфічнага музея ў школе: аснову склалі прывезеныя з Галаўцаў прадметы сялянскага побыту, прылады працы для ткацтва і апрацоўкі льну. Пасля іншых вандровак па беларускіх вёсках у музеі з'явілася лава, прасніца, на якой калісьці пралі доўгімі восеньскімі вечарамі жанчыны, вілкі, чапяла, чыгункі, гліняны посуд, куфар, у якім зберагалі лепшае адзенне. У куточку стаяць жорны. На сценах — ручнікі, прыгожае жаночае ўбранне.

Сціпласць і прастата прадметаў даўняга побыту надае ім асаблівае харасто. Многія рэчы сапраўды рарытэтныя, сабраныя з пыльных гарышчаў сялянскіх хат, павецяў.

След кожнай эпохі бачны не толькі на зямлі. Колькі простага харасства і чароўнага подыху мінуўшчыны ў простых ручніках, драўляным каўшы, гляку. Любоў да культуры свайго народа немагчыма без ведання яго каранёў. Такой думкі прытрымліваецца і кіраўнік музея Аліна Казіміраўна Пахвалёная. Паступова, нібыта па зернетку, даносіць яна гэтую думку ў сэрцы сваіх вучняў. І як паказвае час і вопыт — зерне падае на прыдатную глебу. Варта толькі ўгледзецца ў адметны ўзор, вядомы ў народнай разьбе па дрэве, узор, які існуе нялічана колькі стагоддзяў на Беларусі. А ўзоры ручнікоў, ільняных абрусаў! У прыгожым малюнку можна адчуць залацістыя фарбы жытнёвых палёў, пяшчотную гаму палявых кветак. А дзівосныя вырабы ганчароў! Гэта ж цэлая скарбніца народных казак! А нацыянальныя касцюмы з іх непаўторнымі карункамі, фарбамі квітнеючых садоў Беларусі! Гледзячы на гэтыя творы мастацтва, вучні адчуваюць, што толькі шчырая ўлюблёнасць у сваю зямлю, у харасто родных краявідаў натхняла народных умельцаў на такія творы, і яе завяшчалі яны сваім нашчадкам.

Усяго ў музеі на сённяшні дзень каля 440 экспанатаў — вынік паездак школьнікаў з іх нязменным кіраўніком у вёскі Беларусі, у тым ліку ў вёску Зялёная Дуброва Барысаўскага раёна.

Вельмі часта музей наведваюць госці з Нарвегіі, ЗША, Англіі. Для іх экскурсіі праводзяцца на англійскай мове: у школе № 25 паглыблена вывучаецца замежная мова, таму многія вучні добра валодаюць ёй і здольны быць экскурсаводамі для замежных гасцей.

Цяпер варта расказаць пра стваральніцу і нязменнага кіраўніка музея, настаўніцу вышэйшай катэгорыі Аліну Казіміраўну Пахвалёную.

Высокі прафесіяналізм, выключная працаздольнасць, імкненне да пастаяннага ўдасканалення свайго прафесійнага майстэрства — вось што характарызуе Аліну Казіміраўну.

Аліна Казіміраўна — ініцыятар многіх творчых спраў. На базе школьнага этнаграфічнага музея працуе гуртοк "Спадчына", удзельнікамі якога з'яўляюцца вучні 8 "А" класа. Яны часта выступаюць з паказам народных абрадаў, такіх, як "Кірмаш", "Гуканне вясны", "Масленіца", "Каляды", "Вячоркі". Вучні ажыццявілі пастаноўку камедыі Я.Купалы "Паўлінка", М.Чорнага "Мікітаў лапаць", "Ажаніцца — не журыцца". Выступалі ў Палацы культуры МАЗа, у "Золаку", ва універсітэце імя М.Танка, у педкаледжы, у інстытуце ўдасканалення настаўнікаў, у школе перад бацькамі, вучнямі, гасцямі школы. Многія выступленні адзначаны ўзнагародамі. Вынікі сваёй працы дзеці і іх настаўніца падводзяць на нетрадыцыйных бацькоўскіх сходах, якія праходзяць пад назвай "Вячоркі каля самавара".

Цікава праводзіць Аліна Казіміраўна свае ўрокі. Кожны ўрок мае сваю непаўторнасць і прыгажосць. Тут кожны вучань адчувае сябе асобай, мае магчымасць рэалізаваць свой творчы патэнцыял. Варта назваць такія распрацаваныя па яе методыцы заняткі, як "Скарбы роднага краю" (прысвечаны вуснай народнай творчасці), "Славутыя імёны Бацькаўшчыны", "Літаратура як від мастацтва", "Краязнаўчы калейдаскоп". Цікавы таксама ўрок па трылогіі Якуба Коласа "На ростанях". Аліна Казіміраўна — аўтар і арганізатар правядзення КВЗ у паралельных класах. Кожная каманда — удзельнік КВЗ — павінна прыдумаць сваю назву, дэвіз і абараніць іх. Праводзяцца і конкурсы. Напрыклад, да ўроку "Славутыя імёны Бацькаўшчыны": пазнаць па апісанні (па дзеяннях) героя; па свецкім імені дзеяча сярэднявечча ўспомніць яго царкоўнае імя; растлумачыць устарэлыя словы, апісаць архітэктурныя помнікі (Сафійскі сабор і інш.). Адметнай дэталлю КВЗ з'яўляюцца своеасаблівыя "рэкламныя паўзы". Напрыклад, на ўроку "Краязнаўчы калейдаскоп" — гэта характарыстыка прадметаў у музеі: "Калі ласка, гладышы выбіраем для душы" і іншыя даволі трапныя і вясёлыя распрацоўкі вучняў, што дапамагаюць развіваць іх творчую фантазію.

Аліна Казіміраўна як класны кіраўнік вядзе дзённік класа і альбом, які называецца "Летапіс класа" — з фотакарткамі і характарыстыкай вучняў — з пятага класа па выпускны. Дарэчы, двое яе былых вучняў, якія да гэтага часу не забываюць сваю настаўніцу, — члены знакамітай каманды КВЗ БДУ, якая нядаўна атрымала такую бліскучую перамогу ў Пецярбурзе, — Саша Дзямешка і Саша Раковіч.

Цікава праходзяць урокі-святы "Мой радавод", "Дзень памяці продкаў", "Прэзентацыя класа" (на бацькоўскім сходзе). Аліна Казіміраўна рэгулярна праводзіць са сваімі вучнямі экскурсіі па гістарычных месцах Беларусі: былі ў Заслаўі, Полацку, Міры, Нясвіжы, Брэсце, Гродна, Слоніме, Жыровічах, Віцебску, Оршы, у мясцінах, звязаных з імёнамі Я.Коласа і Я.Купалы — у Акінчыцах, Альбуці, Вязынцы. Пабывалі ў Дзяржаўным мастацкім музеі, а падчас святкавання 200-годдзя Адама Міцкевіча наведалі Навагрудак, возера Свіцязь. Не абмінулі і Бярэзінскі запаведнік, Белавежскую пушчу. Пасля наведвання славутых мясцін вучні пішуць творчыя сачыненні, у якіх дзеляцца сваімі ўражаннямі ад паездак.

Агульная справа спрыяе ўмацаванню сяброўскіх адносін у школе, яднае калектыў дзяцей. Да таго ж абуджае гонар за зробленае. А зроблена і сапраўды нямала — для беларускай культуры, для захавання спадчыны.

Што хочацца пажадаць надалей вучням і іх выдатнай настаўніцы? Бадай, найлепшым будзе прывесці пажаданне пісьменніка Уладзіміра Арлова, якое ён пакінуў у кнізе водгукаў пасля наведання этнаграфічнага музея сярэдняй школы №25:

Мы жывем у хаце,
Над намі жыве гарышча,
Над гарышчам — неба.
Высокага вам неба!

Маргарыта ПРОХАР.

Трывалы сплаў маладосці і вопыту

20 год таму ўпершыню пераступілі парог Вялічкавіцкай школы, што ў Салігорскім раёне, нашы настаўнікі. Маладыя, прыгожыя, поўныя ідэй і энергіі, яны прыйшлі сюды пасля заканчэння педагагічных ВНУ, каб падзяліцца сваімі ведамі з намі, вучнямі.

А пачыналася ўсё з голых сцен будынка, з голых памяшканняў... Дзякуючы арганізатарскім здольнасцям Аляксандра Іванавіча Вештарта быў створаны працавіты, творчы, дружны педагагічны калектыў. Забурліла, закіпела жыццё ў школе. Тамара Сцяпанаўна Тычына была тым чалавекам, які змог накіраваць вучнёўскую працу ў належным накірунку.

Ініцыятарам і арганізатарам новых памкненняў, творчых задумак з'яўлялася і з'яўляецца Ніна Анатольеўна Морава — намеснік дырэктара па выхаваўчай рабоце. Яе энергіі можна толькі па-добраму пазайздросціць.

Нярэдка мы проста не заўважаем, як бяжыць час. 20 год! Зазірнуўшы ў летапіс школы, з гонарам можна сказаць, што яна "пражыла" гэты час недарма. А з чаго ўсё пачыналася, расказвае дырэктар школы Аляксандр Іванавіч Вештарт:

— Новы будынак школы здадзены ў эксплуатацыю ў жніўні 1980 года. Адразу перад школай паўсталі дзве галоўныя праблемы: забеспячэнне школы педагагічнымі кадрамі і набыццё інвентару, абсталявання, мэблі. Трэба было прывесці ў парадак будынак школы і інтэр'ер. Першая праблема вырашалася так: мы імкнуліся "спалучыць" моладзь з вопытам. Да нас былі накіраваны выпускнікі педагагічных ВНУ. Гэта былі настаўнікі, якія працуюць у нашай школе і сёння — Ж.М.Малаш, Л.А.Казімірчык, Н.Л.Стоцкая, Н.А.Морава, А.А.Мораў. Жанчыны, ці тады дзяўчаты, насілі іншыя прозвішчы. Тут, у Вялічкавічах, яны выйшлі замуж, атрымалі жыллё. Мы таксама запрасілі на працу вопытных настаўнікаў, якія дагэтуль працавалі ў іншых школах раёна. Гэта Т.С.Тычына, Н.М.Вештарт, В.Р.Галаваты, В.М.Будзько, А.А.Лагун. Практыка і ўся наша далейшая праца на працягу дваццаці год паказалі, што мы зрабілі правільную стаўку, правільны падыход на сплаў маладосці з вопытам.

Вырашэнне другой праблемы было складаным у тым плане, што дагэтуль не было школы ў пасёлку, была толькі пачатковая ў Вялічкавічах. Мы атрымалі голыя сцены, голыя памяшканні, неабходна было ўсё гэта абсталяваць. На жаль, у пачатку работы сутыкнуліся з праблемамі. Справа ў тым, што школу адкрылі як сярэднюю, а праект быў на васьмігадовую. Таму нам не хапала памяшканняў. Мы на працягу дваццаці год вымушаны былі займацца ў дзве змены. Гэта, напэўна, і ёсць самы вялікі недахоп.

У той час нам вялікую дапамогу аказала кіраўніцтва саўгаса "Прагрэс". Я сёння гавару з вялікай удзячнасцю пра Васіля Нікіфаравіча Бондара, які дапамог школе у забеспячэнні неабходным абсталяваннем, а таксама ў забеспячэнні работнікаў школы кватэрамі. Аказваў на той момант нам дапамогу і аддзел адукацыі. У першую чаргу яго загадчык Аляксей Андрэевіч Лопан. Але галоўная апора была тады на свае ўласныя сілы, на сілы нашых настаўнікаў.

— Цяпер, — працягвае А.І.Вештарт, — час іншы. І ўся праблема — у недахопе фінансавых сродкаў на самае неабходнае. Але мы не складваем рукі і вырашаем задачы, якія стаяць на сённяшні дзень. На працягу дваццаці год існавання школа была і зараз з'яўляецца далёка не апошняй у раёне. Мы займаем прызавыя месцы ў раённай спартакіядзе, на раённых турыстычных злётах, займаем дзесьці трэцяе-чацвёртае месца ў раённай алімпіядзе школьнікаў.

Мне, як дырэктару, запамінаюцца заўсёды вучні, якія чымсьці выдзяляюцца. У першую чаргу гэта вучні, якія добра вучацца, прымаюць актыўны ўдзел у грамадскім жыцці школы.

Многія нашы выпускнікі абралі прафесію настаўніка. Вось, напрыклад, былыя нашы вучаніцы, якія раней закончылі школу, затым адпаведныя навучальныя ўстановы, працуюць цяпер у школе. Гэта Святлана Віктараўна Царыкевіч — настаўніца геаграфіі, Ірына Мікалаеўна Праходская — сацыяльны педагог і Вольга Аляксандраўна Рудзеня — выхавацель групы прадоўжанага дня.

Завяршаючы расказ пра школу, дырэктар сказаў так:

— XXI стагоддзе — гэта, на мой погляд, стагоддзе ведаў, інфармацыі і навукі. Зыходзячы з гэтага, мы павінны арганізоўваць працу ў школе і арыентаваць сваіх вучняў. Я заўжды гаварыў вучням, што школа не для настаўнікаў, а для дзяцей. Я імкнуўся да таго, каб дзецям было цікава ў школе, каб яны з задавальненнем ішлі сюды, як ідуць у школу вучні першага (цяпер падрыхтоўчага) класа. На жаль, большасць вучняў старэйшых класаў страчвае інтарэс да вучобы і школы. Мы павінны імкнуцца да таго, каб вучні ішлі ў школу з радасцю. Менавіта такая школа павінна адпавядаць школе будучага: калі вучні ідуць у школу з ахвотай і калі настаўнікі працуюць з задавальненнем.

Усяго табе найлепшага, родная школа!

Вольга ДАЛЕНКА,
вучаніца 11 "Б" класа
Вялічкавіцкай сярэдняй
школы Салігорскага раёна.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Адбудзецца семінар

9 — 10 лютага на базе Акадэміі паслядыпломнай адукацыі адбудзецца семінар "Тэхналогія Дальтон-план у школах Рэспублікі Беларусь: стан і перспектывы".

Семінар рыхтавалі грамадскае аб'яднанне "Інавацыі ў адукацыі", Акадэмія паслядыпломнай адукацыі і Нацыянальны інстытут адукацыі.

Тэл. 285-78-23.

З пасяджэння калегіі Міністэрства адукацыі

Да намечанай мэты — разам

У Мінску адбылося сумеснае пасяджэнне Калегіі Міністэрства адукацыі і прэзідыума ЦК Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі, на якім абмеркаваны вынікі Галіновага пагаднення на 1999 — 2000 гг.

З інфармацыяй па гэтым пытанні выступілі намеснік міністра адукацыі Г.Д.Дылян і старшыня ЦК прафсаюза Т.І.Чобатава.

У выступленні Г.Д.Дыляна выразна адчувалася занепакоенасць зніжэннем узроўню дзяржаўнага фінансавання на адукацыйныя мэты, пагаршэннем матэрыяльнага становішча работнікаў сістэмы адукацыі і абвастрэннем праблемы з кадрамі.

Аналізуючы вынікі сумеснай работы, нельга не адзначыць яшчэ адну асаблівасць прайшоўшых двух гадоў, сказала Т.І.Чобатава. Калі для Міністэрства адукацыі гэта былі гады напружанай працы па рэалізацыі праграмных задач рэфармавання адукацыі, то для галіновага прафсаюза гэтыя гады супалі з правядзеннем III з'езда прафсаюза, у праграмных дакументах якога мы прапанавалі як галоўную задачу — дабівацца прыярытэтнасці адукацыі ў дзяржаўнай палітыцы, надзейнасці сацыяльных гарантый у базавым Законе аб адукацыі, і ў першую чаргу праз павышэнне ўзроўню зарплаты.

Неабходна адзначыць, працягвала выступоўца, што ў шэрагу рэгіёнаў Беларусі мясцовымі органамі ўлады прымаліся меры дадатковай падтрымкі работнікаў нашай галіны. Так, у Мінску на 1999 — 2000 навучальны год педагогам была ўстаноўлена даплата па тры "мінімалкі" штомесячна, выдзелены дадатковыя сродкі для заахвочвання і стымулявання творчай працы. У Мінскай вобласці ёсць прыклады станоўчага вырашэння жыццёвых праблем, у Віцебскай замацавана практыка паніжэння кошту праезду і харчавання для настаўнікаў. Ва ўсіх ВНУ Беларусі шырока выкарыстоўваецца пазабюджэтны фонд для павышэння ўзроўню аплаты працы.

У рамках Галіновага пагаднення паслядоўна ўдасканальвалася нарматыўная база галіны. Нядаўна прайшла рэгістрацыю ў Міністэрстве юстыцыі новая рэдакцыя Палажэння аб атэстацыі педагагічных кадраў. Несумненна, што ўнесеныя змяненні будуць садзейнічаць гуманізацыі атэстацыйнага працэсу, дазволяць пазбегнуць кампанейшчыны і суб'ектывізму ў гэтай важнай справе, падкрэсліла Т.І.Чобатава.

У адпаведнасці з пагадненнем прафсаюз значнае месца ўдзяляў ажыццяўленню грамадскага кантролю за захаваннем працоўнага заканадаўства ва ўстановах адукацыі. За справаздачны перыяд у ходзе прафсаюзных праверак было прадухілена звальненне 55 работнікаў, дзяржаве вернута 84,3 млн. рублёў. На фоне паўсядзённага кантрольнага буму, які прыводзіць да стрэсаў, гэта адзіныя праверкі, па выніках якіх работнікі атрымліваюць як маральную, так і матэрыяльную падтрымку.

На жаль, у апошні час не-не ды і здараюцца выпадкі нізкага ўзроўню прававой культуры, які дэманструюць самі кіраўнікі ўстаноў. А ёсць прыклады, калі кіраўнік трапляе ў непрыемную сітуацыю, якую сам і стварыў. Так, адзін загадчык аддзела адукацыі ў свой час наважыў, каб у раённае пагадненне не была ўключана норма аб дачы прафсаюзам згоды на звальненне работніка, які з'яўляецца членам выбарнага прафсаюзнага органа, па ініцыятыве наймальніка. Калі ж па выніках праверкі быў падрыхтаваны загад аб звальненні яго самога па артыкуле, то раённае пагадненне абараніць яго не змагло. Але, на яго шчасце, ён аказаўся выбраным у ЦК прафсаюза, які не даў згоды на звальненне, і дзякуючы гэтаму ён застаўся на сваёй пасадзе.

Таму адной з важнейшых задач і надалей застаецца ўмацаванне ўсёй сістэмы пагадненняў і калектыўных дагавораў, недапушчэнне змяншэння сацыяльных гарантый у параўнанні з галіновым дакументам. Не менш важна таксама, каб пытанні выканання калектыўных дагавораў і пагадненняў знаходзіліся ў полі зроку органаў упраўлення адукацыі, сталі прадметам ведамаснага, а не толькі прафсаюзнага кантролю.

Як вядома, у справаздачны перыяд ускладнілася становішча з забеспячэннем работнікаў галіны жыллём. У чарзе налічваецца звыш 22 тысяч сем'яў. Пры цяперашніх цэнах іх становішча вельмі няпростае. Трэба шукаць шляхі хаця б частковага вырашэння гэтых пытанняў у самой галіне.

Наша размова была б няпоўнай, зазначыла Т.І.Чобатава, калі б мы не адзначылі яшчэ адну асаблівасць — гэта супярэчнасць паміж усё больш узрастаючымі патрабаваннямі да сістэмы адукацыі і прыкметным зніжэннем узроўню яе фінансавання, за якім — старэнне матэрыяльнай базы і падзенне жыццёвага ўзроўню. У такой сітуацыі вельмі цяжка спадзявацца, што адукацыі дапамогуць дэмаграфічныя ямы, якія звязаны з рэзкім скарачэннем нараджальнасці дзяцей.

Прафсаюз занепакоены таксама становішчам з аплатай працы ў галіне, суадносінамі зарплаты з мінімальным спажывецкім бюджэтам. У незайздросным становішчы апынуліся маладыя спецыялісты. Яны не даязджаюць да месца працы па размеркаванні. І зразумела, чаму: зарплата маладога спецыяліста складае 25 тысяч рублёў. А на рукі яму не выходзіць і дваццаці тысяч. Усе вышэй адзначаныя прычыны адмоўна адбіваюцца на кадравым забеспячэнні сістэмы адукацыі. Узмацняецца адток настаўнікаў і выхавацеляў. На пачатак навучальнага года вакантнымі заставаліся 1688 ставак настаўнікаў і выхавацеляў, 1095 спецыялістаў не з'явіліся на месца працы па размеркаванні. У школах працуюць 6760 настаўнікаў пенсійнага ўзросту і 1140 студэнтаў.

Удзельнікі сумеснага пасяджэння называлі і іншыя недахопы, якія патрабуюць ухілення, унеслі шэраг дзелавых, канструктыўных прапаноў, якія будуць улічаны ў далейшай дзейнасці.

Разам з тым хацелася б адзначыць, што за справаздачны перыяд Міністэрствам адукацыі завершана распрацоўка асноватворных для далейшага развіцця дакументаў, праведзена неабходная работа па выкананні галіновых комплексна-мэтавых праграм, якія прыняты па выніках I з'езда настаўнікаў Беларусі. Ажыццёўлен шэраг мер па сацыяльнай падтрымцы работнікаў галіны. Уведзены павышаючыя каэфіцыенты да 1,4 асобным катэгорыям работнікаў ВНУ, а таксама работнікам, якія тарыфікуюцца з 1 па 22 разрады. Павялічаны сродкі на прэміяванне з 10 да 20 працэнтаў. Павялічаны стаўкі і службовыя аклады за стаж работы па спецыяльнасці (у галіне) з 20 да 30 працэнтаў. Ажыццяўляецца павышэнне ўзроўню заработнай платы з улікам кваліфікацыйных катэгорый да 30 працэнтаў і за работу ў інавацыйным рэжыме да 20 працэнтаў і інш.

Абодва бакі сістэматычна аналізавалі сацыяльна-эканамічнае становішча працуючых у галіне і ўносілі сумесныя прапановы ў вышэйстаячыя органы па паляпшэнні матэрыяльнага становішча работнікаў і іх прававой абароненасці. Падрыхтаваны сумесныя прапановы ў праект Закона "Аб адукацыі", Канцэпцыю і новыя ўмовы аплаты працы, Генеральнае пагадненне.

Праект пагаднення на 2001 — 2003 гады распрацаваны з улікам новага працоўнага заканадаўства, абмеркаваны на пасяджэнні Галіновага савета па сацыяльных і працоўных пытаннях і рэкамендаваны для падпісання бакамі.

Па абмеркаваным пытанні Калегія Міністэрства адукацыі і Прэзідыум Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў адукацыі і навукі прынялі адпаведную пастанову.

Рэпартаж

Возьмемся мацней за рукі, сябры!

У Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя Максіма Танка адбылася сустрэча кіраўнікоў гэтай установы з бакалаўрамі і магістрамі былых гадоў выпуску. Рэктар універсітэта Леанід Нікanоравіч Ціханаў выступіў з прамовай.

Вельмі складана вырашалася падрыхтоўка кадраў новага ўзроўню, зазначыў рэктар. Але сістэма шматузроўневай падрыхтоўкі пачала працаваць ва ўсю сілу. Мы ўкаранілі яе невыпадкова. Мы бачылі, што ва ўсім свеце вядуцца пошукі ўдасканалення адукацыйных сістэм, ідзе рэфармаванне.

На гэтай сустрэчы мы хацелі б атрымаць адказы на некаторыя пытанні наконт структурных змяненняў у сістэме падрыхтоўкі, запатрабаванасці спецыялістаў новага ўзроўню і параіцца, што рабіць далей. Мы добра разумеем, што шматузроўневая падрыхтоўка яшчэ далёкая ад дасканаласці, але свядома пайшлі на адмаўленне ад агульнаеўрапейскіх стандартаў.

Агульнаеўрапейскі стандарт не ўсюды сябе апраўдаў, ён не вельмі падыходзіць да ўсходнееўрапейскіх краін, не заземлены на канкрэтныя спецыяльнасці, а таму і не запатрабаваны на практыку. Вопыт найбольш прэстыжных маскоўскіх ВНУ пацвердзіў гэта.

Мы ведаем слабыя месцы ў падрыхтоўцы такіх спецыялістаў і стараемся зрабіць усё, каб спажыўцы былі гатовы да іх прыёму. Мы завяршылі працэс структурнага афармлення сістэмы шматузроўневай падрыхтоўкі, распрацавалі стандарты па ўсіх спецыяльнасцях, склалі навучальныя планы, завяршылі распрацоўку праграм.

Гатовы весці падрыхтоўку па ўсіх спецыяльнасцях, прымеркаваных для абслугоўвання дзяцінства. Аднак самае цяжкае, што засталося, гэта стварэнне матэрыяльнай базы, якая забяспечвае рэалізацыю планаў. На ранейшай базе, на састарэлай базе шматузроўневая сістэма функцыянаваць не зможа. Цяпер патрабуецца зусім іншы стэрэатып мыслення выкладчыка.

На жаль, на гэты час у нас няма ніводнай бібліятэкі, якая б адпавядала сучасным патрабаванням. Сабраць кнігі — гэта яшчэ не значыць стварыць бібліятэку. Сучасная бібліятэка павінна быць адпаведным чынам тэхнічна аснашчана. Пры цяперашнім фінансаванні ажыццявіць гэта не проста. Тым не менш мы ставім перад сабой задачу стварыць цэлую сетку аўдыторый, чытальных залаў, аснашчаных сучаснай тэхнікай. Галоўнае — стварыць у грамадстве атмасферу разумення ўзнятых праблем. Аднак сітуацыя абвастраецца тым, што сутыкаюцца розныя пункты гледжання на гэтыя праблемы, і ў прыватнасці на сістэму фарміравання асобы. Сітуацыя абвастраецца на ўзроўні людзей, якія вырашаюць лёс адукацыі. Многія лічаць, што камп'ютэрызацыя завядзе ў тупік. І не дай Бог, калі на бюракратычны стол лягуць дакументы, якія падтрымаюць такі пункт гледжання.

Час патрабуе па-іншаму зірнуць на сістэму адукацыі, на камп'ютэрызацыю. Гэта сістэма падабаецца нашаму студэнту, зацікаўлівае яго.

Ёсць і яшчэ моманты, якія насцярожваюць. Нядаўна ў Валожынскім раёне адбылася сустрэча кіраўніцтва універсітэта з трыццаццю выпускнікамі БДПУ. У іх многа праблем, якія трэба вырашаць. Але бяда ў тым, што яны неяк не настроены, каб вырашыць іх. А чаму — гэта ўжо пытанне для роздуму.

Не магу не сказаць і пра тое, што больш за ўсё ўразіла мяне ў амерыканскай школе. Там выпускнік навучальнай установы застаецца членам гэтага калектыву на ўсё жыццё, падтрымлівае з ім цесныя сувязі і атрымлівае належную дапамогу, калі ў гэтым ёсць патрэба, ці, наадварот, можа ўнесці папячыцельскі ўзнос сваёй альма-матэр, як гэта зрабіў адзін з яе выпускнікоў. Ён падарыў навучальнай установе 25 мільёнаў долараў. Мы к гэтай практыцы прыйдзем, відаць, крыху пазней.

Цяпер мы вядзем гаворку ў сваім універсітэце аб стварэнні такога папячыцельскага савета, які б падтрымліваў выпускнікоў і арганізоўваў папячыцельскую дапамогу сваёй ВНУ.

Давайце возьмемся мацней за рукі, сябры!

На гэтай узвышанай ноце была закончана прамова Л.Н.Ціханава, рэктара буйнейшай на Беларусі навучальнай установы, якая налічвае цяпер 16500 студэнтаў. А гэта азначае, што па колькасці студэнтаў БДПУ ідзе ўпоравень з БДУ і нават апераджае політэхнічную акадэмію. А пасля стварэння бакалаўрыята і магістратуры БДПУ набыў яшчэ большую вагу.

Развагі пра магістратуру прадоўжыла прафесар кафедры педагогікі Клара Ўсеваладаўна Гаўрылавец.

— У магістратуры пануе асаблівая атмасфера, атмасфера высакародства, чысціні, інтэлігентнасці. Яна праяўляецца ва ўменні слухаць і наладжваць кантакт з аўдыторыяй. Тут столькі духоўнай высветленасці і ўзнёсласці, што знаходзіцца ў такім асяроддзі — сапраўднае шчасце. Тут ідзе ўзаемнае духоўнае абагачэнне як студэнтаў, так і выкладчыкаў. Пасля ўзаемін з магістрантамі кожны раз выходзіш з аўдыторыі крыху не такім, як увайшоў. Тут ствараецца новы кантынгент людзей, маладых вучоных, духоўнай эліты, дзякуючы якой дзяржава набывае магутны патэнцыял, без якога немагчыма развівацца пастyпальна. Гэта наша надзея, якую трэба песціць і ўсялякім чынам падтрымліваць.

Магістры і бакалаўры (дарэчы, усе яны працуюць у школах ці ў навуковых установах) у сваіх выступленнях таксама адзначалі выключна новы стыль узаемін у новым асяроддзі як між сабой, так і з выкладчыкамі. Яны з цеплынёй гаварылі пра універсітэцкіх настаўнікаў. Не менш прыемна было чуць цёплыя словы з вуснаў удзячнага магістра, кандыдата педагагічных навук, выкладчыцы БДПУ Анжэлы Барысевіч у адрас творчых кіраўнікоў дысертацый Адама Антонавіча Грымаця і Дамініка Іванавіча Вадзінскага, якія пайшлі з жыцця ўжо, але пакінулі пра сябе добрую памяць.

На развітанне Леанід Ніканоравіч Ціханаў сказаў сваім элітным выпускнікам:

— Сустрэча з вамі для мяне — самае радаснае ва універсітэце мерапрыемства.

І як бы між іншым дадаў: "Наступіла дваццаць першае стагоддзе — стагоддзе інтэлекту. Вам несці ў яго свае светлыя думкі і веды. Веды — гэта той багаж, які нікога не абцяжарвае. Яны заўсёды будуць з вамі незалежна ад вас, і заўсёды будуць працаваць на вас, на айчыну.

Пятрусь ЮДО.

Праблемы вышэйшай школы

Універсітэт для бліжэйшай будучыні

Многія вучоныя і палітыкі называюць XXI стагоддзе стагоддзем адукацыі, падкрэсліваючы гэтым усё ўзрастаючае значэнне універсітэцкай адукацыі і важнасць росту колькасці адукаваных грамадзян для развіцця любой краіны свету. Даўно падлічана, што кожны рубель, укладзены ў адукацыю, дае вялікі прыбытак. Асабліва адчувальна гэта для такіх малых краін, як Беларусь: краін, амаль пазбаўленых каштоўных выкапняў; краін, што знаходзяцца ў працэсе працяглай і балючай трансфармацыі, для якіх толькі высокі інтэлектуальны ўзровень насельніцтва можа стаць мастом у будучыню і дастойным адказам на шматлікія "выклікі" новага стагоддзя.

Наколькі ж існуючая сістэма адукацыі Беларусі падрыхтавана да паскоранай глабалізацыі свету ў новым стагоддзі і да яшчэ больш жорсткай канкурэнцыі з іншымі краінамі? Якія новыя перспектыўныя метады навучання патрэбна ўкараніць ва універсітэтах, каб стаць упоравень з найноўшымі навукова-тэхнічнымі дасягненнямі? Пра гэта разважае доктар сацыялагічных навук прафесар Белдзяржуніверсітэта Ларыса ЦІТАРЭНКА.

За апошнія некалькі гадоў адбыліся вялікія змены ў маштабе, структуры, змесце і якасці вышэйшай адукацыі нашай краіны. Дзяржаўныя ВНУ атрымалі больш самастойнасці ў падрыхтоўцы спецыялістаў, пашырылі наменклатуру спецыяльнасцей.

Аднак колькасць моладзі, якая жадае атрымаць адукацыю па той ці іншай "моднай" спецыяльнасці, намнога перавысіла магчымасці ВНУ, якія знаходзяцца на дзяржаўным фінансаванні. Для задавальнення такога павышанага попыту студэнцтва на больш якасную вышэйшую адукацыю па новых спецыяльнасцях адкрылася мноства недзяржаўных ВНУ, якія больш дынамічна рэагуюць на кан'юнктуру рынку і прыцягваюць прыватнае фінансаванне як унутры краіны, так і з-за мяжы. У Расіі, дзе сярэдні клас ужо стаў важным кампанентам сацыяльнай структуры, такіх ВНУ вельмі многа. У Беларусі плацежаздольнасць насельніцтва, уключаючы рынак адукацыі, значна ніжэйшая, аднак і тут з'явілася шмат недзяржаўных ВНУ, якія ўжо маюць нядрэнную рэпутацыю (напрыклад, Еўрапейскі гуманітарны універсітэт, Інстытут сучасных ведаў).

Супрацоўніцтва недзяржаўных ВНУ з замежнымі фондамі і універсітэтамі мае на мэце забяспечыць сучасную матэрыяльна-тэхнічую базу адукацыі і высокую якасць выкладання па новых, перспектыўных ва ўмовах трансфармацыі нашага грамадства, прафесіях. Гаворка ідзе пра якасць адукацыі на глабальным узроўні, бо маладыя людзі, якія маюць патрэбу ў выдатнай адукацыі, разлічваюць менавіта на такі ўзровень. У апошнім выпадку ВНУ краін СНД нярэдка запрашаюць замежных выкладчыкаў для чытання новых курсаў, аднак сацыяльны заказ на атрыманне якаснай адукацыі ў краінах СНД, уключаючы Беларусь, увесь час расце — у адрозненне ад магчымасцей недзяржаўных ВНУ запрашаць да сябе замежных выкладчыкаў.

Выйсце з гэтай сітуацыі бачыцца ў шырокім развіцці найноўшай тэхналогіі вышэйшай адукацыі — дыстанцыйнага навучання — і ў павелічэнні ролі вядучых дзяржаўных ВНУ кожнай краіны ў падрыхтоўцы новых неабходных спецыялістаў.

Для Беларусі метады і тэхналогія дыстанцыйнага навучання — адносна новая справа. Разам з тым сусветны вопыт паказвае, што дыстанцыйная інфармацыйная тэхналогія найлепш падыходзіць для міжнароднага распаўсюджання адукацыйных праграм: яна прадастаўляе роўны доступ да адукацыі незалежна ад месца пражывання, транслiруе веды на любую адлегласць, а таксама дапамагае студэнтам асвоіць новыя камп'ютэрныя праграмы разам з набыццём канкрэтных ведаў па пэўнай спецыяльнасці. Эканомія чалавечых рэсурсаў (выкладчыкаў) пры адначасовым ахопе найбольшай колькасці студэнтаў — відавочная. Так, на працягу апошніх гадоў у краінах Прыбалтыкі пры падтрымцы Швецыі былі ўведзены агульныя праграмы універсітэцкай адукацыі па менеджменту (курсы лекцый, падрыхтаваныя шведскімі прафесарамі, адначасова трансліраваліся для студэнтаў некалькіх ВНУ Эстоніі, Літвы і Латвіі). У шэрагу краін СНД, асабліва ў Расіі, таксама ёсць вопыт выкарыстання гэтай тэхналогіі навучання. Так, для гэтых мэт толькі ў 1999 годзе ў Расіі былі створаны больш за 30 універсітэцкіх інтэрнет-цэнтраў.

Дыстанцыйнае навучанне правамерна выкарыстоўваецца перш за ўсё для падрыхтоўкі спецыялістаў эканамічнага і гуманітарнага профіляў, неабходных для развіцця грамадзянскай супольнасці і рынкавай эканомікі. Частка такіх спецыяльнасцей (напрыклад, правазнаўства) існавала ў нас і раней, але выкладаліся яны па савецкіх, састарэлых (па мерках пераходнага, рэфармуемага грамадства) праграмах; некаторыя (запатрабаваныя сёння) спецыяльнасці, напрыклад, кіраванне бізнесам, увогуле не выкладаліся, і таму дыстанцыйнае навучанне дае магчымасць ліквідаваць гэты прабел. У некаторых ВНУ дыстанцыйныя метады выкарыстоўваюць і для навучання студэнтаў па прыродазнаўча-навуковых дысцыплінах, матэматыцы. Усё залежыць ад наяўнасці фінансаў, неабходных для ўкаранення дыстанцыйных метадаў.

Ці можна абысціся без гэтых новаўвядзенняў ва універсітэце XXI стагоддзя? Хутчэй за ўсё — нельга. Кадры кваліфікаваных выкладчыкаў істотна абмежаваны, а запыты грамадства да адукацыі пастаянна павышаюцца. Узнікае пытанне: як забяспечыць паўсюднае якаснае выкладанне новых дысцыплін? Цяпер большая частка выкладчыкаў сацыяльных і эканамічных дысцыплін у СНД — людзі сярэдняга і старэйшага ўзросту, якія атрымалі базавую адукацыю і вучоную ступень у савецкі час, дрэнна ведаюць замежныя мовы. Сярэдні ўзрост выкладчыкаў са ступенню ва ўсіх рэспубліках СНД перавышае 50 гадоў. Паводле вынікаў сацыялагічнага апытання, праведзенага ў 14 краінах Еўропы, самымі "старымі" аказаліся расійскія прафесары (Беларусь у апытанне не ўключалася). Маладыя спецыялісты, што прыйшлі ў ВНУ ў апошнія гады, вымушаны шукаць дадатковы заробак па-за сценамі універсітэтаў, каб забяспечыць годнае існаванне. Распад СССР прывёў да паскарэння працэсу "ўцечкі мазгоў" — эміграцыі вядучых прафесараў на кароткі ці больш працяглы тэрмін для работы ў іншыя краіны. Так, паводле даследавання, праведзенага Інстытутам сацыялогіі НАН Беларусі, у другой палове 90-х гадоў, штогод пакідалі краіну 0,2 — 0,3 працэнта навуковых работнікаў, занятых навукова-даследчай работай ці выкладаннем у ВНУ, а жадаючых паехаць аказалася яшчэ больш. Вынікам такой кадравай сітуацыі стала немагчымасць вышэйшай школы забяспечыць новыя спецыяльнасці высокакваліфікаванымі кадрамі выкладчыкаў.

Адным з магчымых сучасных рашэнняў гэтай праблемы і з'яўляецца шырокае ўкараненне дыстанцыйнага навучання. Для аб'яднання сіл і рэсурсаў у сферы дыстанцыйнай адукацыі і практычнага яе ўкаранення ў СНД у чэрвені 1999 года была створана Міжнародная акадэмія адкрытай адукацыі, у рамках якой цяпер ажыццяўляецца праект па стварэнні глабальнага віртуальнага універсітэта. Іншымі словамі — распрацоўваецца мадэль універсітэта для бліжэйшай будучыні.

Існуе некалькі шляхоў практычнага ўкаранення дыстанцыйнай тэхнікі. Па-першае, гэта спадарожнікавая сувязь паміж ВНУ-"донарам" і ВНУ-атрымальнікам. Сучасная дыстанцыйная тэхналогія дае магчымасць трансліраваць (звычайна праз спадарожнікавую сувязь) лекцыі вядучых выкладчыкаў з краін Захаду на студэнцкую аўдыторыю ў Расію і іншыя краіны СНД, з падрадковым перакладам на рускую мову ці нават без яго. Пры гэтым студэнтам не абавязкова прысутнічаць пры самой трансляцыі. Запісаныя на плёнку лекцыі могуць праслухоўвацца ў бібліятэцы ці ў цэнтрах дыстанцыйнага навучання ў любым мясцовым універсітэце па жаданні студэнта.

Існуе другі, больш "танны" метад навучання і кантролю ведаў студэнтаў праз непасрэдную электронную сувязь. У гэтым выпадку студэнты, якія запісаліся на курс дыстанцыйнага навучання, атрымліваюць неабходныя вучэбна-метадычныя матэрыялы праз інтэрнет у камп'ютэрным класе ва універсітэце ці нават дома праз электронную пошту, маючы індывідуальны пароль доступу да гэтых матэрыялаў, самастойна іх вывучаюць на мове арыгінала, а з пытаннямі напрамую звяртаюцца да свайго прафесара. У мясцовым універсітэце гэтых студэнтаў курыруе цьютар (tutor), спецыяліст у вывучаемай галіне, напрыклад, у эканоміцы, хто добра валодае замежнай мовай, добра знаёмы з вучэбна-метадычнымі матэрыяламі па гэтым курсе і можа дапамагчы студэнтам у практычным засваенні тэмы. Па заходніх стандартах гэта памочнік прафесара, які выконвае ўсю арганізацыйную работу на месцы. Некалькі разоў у семестр студэнты выконваюць кантрольныя тэсты on-line (пры вочным навучанні — у камп'ютэрным класе ў прысутнасці рэпетытара), а ў канцы семестра ў прысутнасці свайго цьютара здаюць экзамен за ўвес курс on-line; адзнакі прафесар паведамляе па электроннай пошце.

Галоўным стымулам да дыстанцыйнага навучання перш за ўсё будзе сертыфікат з указаннем, што студэнт вывучыў пэўны курс, які быў падрыхтаваны і выкладаўся прафесарам з прэстыжнага замежнага універсітэта. Калі студэнт за вызначаны час (семестр, навучальны год) засвойвае 3 — 4 курсы, ён можа атрымаць больш значны сертыфікат, і так ажно да атрымання дыплома па адной з прэстыжных спецыялізацый, напрыклад, "Вырашэнне канфліктаў у бізнесе". Другім стымулам можа быць абавязковая аплата такога навучання. Гэта — як стымул да вывучэння прадмета для студэнта, так і магчымасць дадатковай аплаты працы цьютара (за работу на замежнай мове, засваенне новых вучэбных матэрыялаў і г.д.) і за вучэбныя матэрыялы, прадастаўленыя студэнту.

Дыстанцыйныя метады могуць выкарыстоўвацца і ўнутры аднаго універсітэта для больш простай і не абмежаванай прасторава-часавымі рамкамі сувязі выкладчыка са студэнтамі па любой дысцыпліне.

Яны даюць магчымасць студэнтам выконваць кантрольныя работы і разнастайныя дамашнія штодзённыя практычныя заданні ў любы зручны для іх час і пасылаць іх на праверку заўсёды своечасова праз інтэрнет.

Неабходная ўмова развіцця гэтай тэхналогіі — фінансаванне (мясцовыя ці замежныя гранты), наяўнасць трывалых навуковых сувязяў паміж мясцовымі і заходнімі (ці хоць бы цэнтральна-еўрапейскімі) універсітэтамі, спонсарская дапамога ад зацікаўленых у кваліфікаваных спецыялістах фірм, ведамстваў і, канешне, рэклама.

Шырокае развіццё дыстанцыйнага навучання пры ўмове такога міжнароднага універсітэцкага супрацоўніцтва ў будучым магло б дапамагчы ў вырашэнні некалькіх задач. Па-першае, студэнты атрымліваюць магчымасць у сваёй краіне набываць веды і потым з большым поспехам канкурыраваць на рынках працы. Па-другое, выкладчыкі ў краінах СНД пры ўзаемінах з замежнымі калегамі атрымліваюць доступ да новых методык навучання па сучасных праграмах. І галоўнае — краіна ў цэлым можа задаволіць патрэбнасць у сучасных спецыялістах без пагрозы "ўцечкі мазгоў" і празмернай затраты валюты на іх падрыхтоўку.

Акрамя таго, дыстанцыйнае навучанне магло б з часам замяніць завочнае навучанне: замест двухтыднёвай сесіі студэнт будзе прыязджаць на 2 — 3 дні толькі для традыцыйнай здачы экзаменаў, загадзя атрымліваючы ўсе неабходныя кансультацыі ад цьютара ці прафесара праз інтэрнет. Бізнесмены, якія жадаюць удасканаліць свае веды ў эканоміцы, псіхалогіі і іншых неабходных дысцыплінах, змогуць лёгка дасягнуць гэтага, бо цяпер усе фірмы маюць доступ да інтэрнета.

Такім жа чынам можна выкарыстоўваць дыстанцыйныя метады ў паслядыпломнай адукацыі, пашырыўшы магчымасці для павышэння кваліфікацыі і перакваліфікацыі многім спецыялістам. Цяпер на гэтыя мэты трацiцца процьма часу. У будучым спецыяліст зможа атрымліваць вучэбную літаратуру, гутарыць з выкладчыкам, выконваць кантрольныя заданні праз інтэрнет, і толькі на апошнім этапе праверкі ведаў прыязджаць у цэнтр перападрыхтоўкі асабіста.

Міністэрства адукацыі Расіі ўхваліла методыку дыстанцыйнага навучання: на 2001 год міністэрствам выдзелена каля 2,5 мільёна рублёў для гэтай мэты. Атрымала падтрымку ідэя выкарыстання сумеснага выкладання ў навучанні расійскіх студэнтаў на базе распрацаваных заходнімі універсітэтамі (амерыканскімі, нямецкімі, англійскімі) вучэбных праграм па тых спецыяльнасцях, якія з прычыны розных абставін не развіваліся (ці недастаткова развіваліся). Вядучыя ВНУ Масквы, Санкт-Пецярбурга ўжо маюць цэнтры дыстанцыйнай адукацыі і праграмы, распрацаваныя сумесна з універсітэтамі Вялікабрытаніі і ЗША, напрыклад, праграма па менеджменту ў Сучасным гуманітарным універсітэце ў Маскве, праграма па эканоміцы і фінансах пры садзейнічанні Фонду Еўразія ў Расійскай эканамічнай акадэміі. Маскоўскі інстытут эканомікі, статыстыкі і інфарматыкі мае больш за 150 цэнтраў дыстанцыйнага навучання ў РФ і краінах СНД (як тэхналогію завочнага навучання). Еўразійская Асацыяцыя па дыстанцыйнай адукацыі ў СНД аб'ядноўвае 11 краін, у тым ліку і нашу, вельмі зацікаўленых у сумеснай падрыхтоўцы і абмене праграмамі і тэхнічнымі дасягненнямі ў гэтай сферы.

Першыя крокі ў Беларусі па дыстанцыйным навучанні ўжо зроблены. Так, тэхнічныя сродкі і кваліфікаваныя кадры для арганізацыі дыстанцыйнага навучання груп студэнцтва мае шэраг ВНУ, перш за ўсё ў Мінску. Аднак мы адстаём ад расійскіх ВНУ, бо ў Беларусі пакуль няма спецыяльнасцей, па якіх можна было б атрымаць вышэйшую адукацыю ці нават прайсці курсы перакваліфікацыі дыстанцыйным метадам. Патрэбнасці рынку не вывучаны, хоць патэнцыяльна яны немалыя. У сувязі з гэтым мае сэнс распрацаваць сумесныя з Расіяй праекты па найбольш дэфіцытных ва ўмовах рынку спецыяльнасцях і навучаць дыстанцыйна адначасова як расійскіх, так і беларускіх студэнтаў, магчыма, і з замежнай дапамогай, што істотна аблегчыла б стварэнне тэхналагічнай базы і забяспечыла б высокі ўзровень выкладання па новых эканамічных дысцыплінах.

Першыя крокі ў дыстанцыйным навучанні ў нашай краіне ўжо зроблены. Аднак патрэбнасці рынку адукацыйных паслуг у гэтай тэхналогіі яшчэ не вывучаны...

Белдзяржуніверсітэт можа стаць каардынатарам у развіцці дыстанцыйнага навучання, адкрыўшы самастойны цэнтр па дыстанцыйным навучанні, або зрабіўшы дыстанцыйнае навучанне часткай спецфакультэта, або прадаставіўшы ўсім факультэтам тэхнічную магчымасць прапаноўваць дыстанцыйныя курсы навучання, у тым ліку з дапамогай замежных партнёраў, якім у далейшым можна было б прапанаваць курсы па сацыялогіі, славістыцы, беларускай культуры, гісторыі, рэлігіі, падрыхтаваныя выкладчыкамі ВНУ Беларусі, якія зацікавяць, магчыма, студэнтаў тамтэйшых універсітэтаў.

На сённяшні дзень, аднак, толькі ў БДПУ імя М.Танка арганізавана дыстанцыйнае навучанне па вылічальных метадах на трэцім курсе матэматычнага факультэта: студэнты выконваюць усе практычныя заданні па вылічальнай матэматыцы ў камп'ютэрнай лабараторыі, адпраўляюць іх свайму выкладчыку на праверку, атрымліваюць адзнаку — усё без лішняй траты часу, з дапамогай камп'ютэра. Далейшае пашырэнне гэтага пачынання паўсюдна ў ВНУ Беларусі, стварэнне сумесных цэнтраў па дыстанцыйным навучанні разам з універсітэтамі СНД, якія абслугоўвалі б студэнтаў усяго гэтага рэгіёна па канкрэтных спецыяльнасцях і аб'ядноўвалі выкладчыкаў і вучоных гэтых галін навукі — безумоўна, наспелыя наступныя крокі, неабходныя сістэме універсітэцкай адукацыі для таго, каб годна рухацца далей у трэцім тысячагоддзі.

Рэспубліканскі турнір юных хімікаў

Дарагія школьнікі! Паважаныя выкладчыкі хіміі! Аргкамітэт турніру юных хімікаў паведамляе, што рэспубліканскі тур турніру будзе праходзіць у Мінску 18 — 20 красавіка 2001 года.

Прыняць у ім удзел можа любая каманда (6 школьнікаў і кіраўнік), якая правядзе эксперыментальныя даследаванні па трох зазначаных ніжэй тэмах. Заяўкі на ўдзел прымаюцца да 10 сакавіка па адрасу: 220053, Мінск, Старавіленскі тракт, 41, пакой 308. Тэлефон: (8-017)237-80-90.

У заяўцы неабходна ўказаць адрас і тэлефон школы, прозвішча, імя і імя па бацьку кіраўніка каманды і школьнікаў, а таксама клас, дзе яны вучацца.

Заданні турніру юных хімікаў 2000 — 2001 навучальнага года:

1. "Клей": прыгатаваць саставы для склейвання розных матэрыялаў і даследаваць тэхналагічныя характарыстыкі атрыманых узораў.
2. "Люстэрка": вывучыць хімічныя спосабы нанясення плёнак на дыэлектрычныя падложкі і атрымаць якаснае люстраное пакрыцце на шкле.
3. "ОчУмелые ручки": выкарыстоўваючы сродкі і прыстасаванні, якія шырока ўжываюцца ў побыце, забяспечце абсталяваннем хатнюю хімічную лабараторыю.

Метадычныя рэкамендацыі па тэмах турніру можна знайсці ў № 10—12 часопіса "Рэпетытар" за 2000 год.

Успомнілі блакаду

У сталічным Палацы ветэранаў 26 студзеня адбыўся ўрачысты вечар, прысвечаны 57-й гадавіне поўнага вызвалення Ленінграда ад варожай блакады. Удзельнікі 900-дзённай абароны горада на Няве — сёння жыхары Беларусі — успомнілі перажытую блакаду.

Пасля ўрачыстай часткі адбыўся вялікі канцэрт. Найбольш цёпла сустрэлі шматлікія гледачы самых юных выканаўцаў — спевакоў, танцораў і музыкаў мінскай сярэдняй школы № 43. Паспяхова выступілі і творчыя калектывы Палаца ветэранаў, іншыя артысты.

Вільям АСТРЫНСКІ.

Любяць хакей у сярэдняй школе № 3 Крычава. І хакейная вучнёўская каманда тут моцная. На мінулагоднім першынстве вобласці дзеці занялі другое месца. І сёння юныя хакеісты з трэцяй школы абыгралі ўсіх сапернікаў у горадзе і рыхтуюцца да абласных спаборніцтваў. Іх мэта — стаць на гэты раз першымі.

НА ЗДЫМКУ: каманда хакеістаў з сярэдняй школы № 3 са сваімі трэнерамі Мікалаем Шапчанка і Міхаілам Івановым.

Фота Валерыя БЫСАВА, БЕЛТА.

Пераканалі асабістым прыкладам

"Спорт — гэта адна з магчымасцяў дзіцяці заняць свой вольны час", — лічыць дырэктар дзіцяча-юнацкага клуба фізічнай падрыхтоўкі і спорту № 25, што ў Партызанскім раёне сталіцы, Міхаіл Альпяровіч. Сапраўды, якую карысць прынясуць падлетку двор, вуліца, бессэнсоўныя сустрэчы, тусоўкі ў падвалах, на лаўках? Добра яшчэ, калі такі лад жыцця не нашкодзіць псіхічнаму і фізічнаму стану хлопца ці дзяўчыны. Своеасаблівай прапагандай здароўя кожнага чалавека, і ў прыватнасці моладзі, стала мінулая спартыўна-прававая вечарына, якая прайшла ў сярэдняй школе № 182 з удзелам знакамітых спартсменаў, наведвальнікаў секцый ДЮК, вучняў школы.

Паказальныя выступленні юных і сталых прыхільнікаў фізічнай культуры захапілі ўсіх прысутных. Дасягненні вучняў, членаў клуба, на самай справе заслугоўваюць прызнання і высокіх адзнак, таму на запрашэнне займацца ў секцыях клуба, напэўна, адгукнуцца хутка дзяўчаты і хлопцы.

Алімпійскі чэмпіён па лёгкай атлетыцы Рамуальд Клім, трохразовы чэмпіён СССР, майстар спорту па фехтаванні Ігар Смушкевіч, а таксама знакаміты рэкардсмен-гіравік Вячаслаў Харанэка, майстар спорту міжнароднага класа па кікбоксінгу і спявак у адной асобе Альберт Скараход сваім прыкладам яшчэ раз пераканалі прысутных у неабходнасці клапаціцца пра сваё здароўе, займацца фізічнай культурай і спортам, каб дасягнуць пэўных вынікаў.

Вольга ДУБОВІК.

Круглы стол "НГ"

Куды плыве бібліятэчны карабель?

Сэрца школы — бібліятэка. Гэта — скарбніца адкрыццяў і меркаванняў, гісторыя ў мініяцюры, цэлы свет — у адной зале. Сюды спяшаюцца і маленькія першакласнікі, і амаль дарослыя выпускнікі з адною і тою ж мэтай — дакрануцца да таямніц невядомага. І тут ужо ўсё залежыць ад таго, хто кіруе гэтым караблём думак: чалавек, абыякавы да сваёй справы, ці апантаны творца, для якога праца яго — радасць і сэнс жыцця.

Вучням сярэдніх школ №№ 78, 64, 187 і гімназіі № 8 Савецкага раёна сталіцы пашанцавала: бібліятэкары тут — сапраўдныя фанаты сваёй справы, людзі працавітыя і таленавітыя. Ім ёсць што расказаць пра любімую работу.

Тамара Уладзіміраўна Кажэмская, загадчыца бібліятэкі сярэдняй школы № 78:

— Працую ў школе ўжо 23 гады. Працу сваю люблю і цаню, таму што лічу яе адной з галоўных і неабходных у школе. Спецыфіка работы школьнай бібліятэкі асаблівая. Мы жывём у прыватным сектары, у Сельгаспасёлку. Цэнтр культуры для нашых дзяцей — гэта школа. Таму вельмі радасна, калі дзеці цябе любяць, ідуць да цябе за парадай, удзельнічаюць у мерапрыемствах, якія праводзіць бібліятэка. Арганізуем шмат цікавых сустрэч вучняў з сучаснымі беларускімі пісьменнікамі і паэтамі. Прайшлі наступныя мерапрыемствы: літаратурны час "Зазірніце ў маміны вочы", час паэзіі "Маці імя святое", вечар "Беларус! Роднай мовы сваёй не цурайся", літаратурны час "Ваш сябар Н.Носаў", ранішнікі "Мы любім нашу настаўніцу" і "Пасвячэнне ў чытачы", шматлікія віктарыны і г.д.

Наталля Анатольеўна Хіневіч, бібліятэкар сярэдняй школы № 64:

— У нас таксама праведзена шмат цікавых мерапрыемстваў. Так, з мэтаю прывіць дзецям пачуццё дабрыні, зацікавіць кнігаю праз цацку была арганізавана акцыя "Падары цацку сябру". Дзеці прынеслі з дому свае кнігі, цацкі і падарылі ўсё гэта выхаванцам дзіцячага сада.

З мэтаю зберажэння кніжнага фонду прайшоў агляд-конкурс "Жыві, падручнік!" Пераможцы ўзнагароджаны.

У 2000 — 2001 годзе адным з найбольш яркіх мерапрыемстваў было пасвячэнне ў чытачы другакласнікаў. Праводзіліся бібліятэчныя ўрокі "Пагуляю па энцыклапедычнаму саду", дзе вялася размова аб энцыклапедыях, даведніках, правілах карыстання імі. Дзеці вучыліся самастойна знаходзіць неабходную інфармацыю для падрыхтоўкі рэфератаў, пашыралі свой кругагляд.

Лілія Міхайлаўна Шчурэвіч, бібліятэкар гімназіі № 8:

— У 1998 годзе наша бібліятэка прадстаўляла раён у гарадскім конкурсе на лепшую арганізацыю работы і заняла адно з прызавых месц, атрымала падарунак.

Шмат цікавых, захапляючых спраў рыхтуюць для вучняў супрацоўнікі бібліятэкі: экскурсіі, гульні-вандроўкі ў свет прыроды, КВЗ, размовы, агляды кніг "Старонкі гісторыі нашай радзімы", знаёмствы з даведнікамі "Свята на вуліцы слоўнікаў"...

Анжэліка Раманаўна Злаціна, загадчыца бібліятэкі сярэдняй школы № 187, кіраўнік метадычнага аб'яднання бібліятэкараў Савецкага раёна Мінска:

— Наша метадычнае аб'яднанне было створана па ініцыятыве Савецкага райана. Бібліятэкары падтрымалі прапанову. Зараз у рамках метадычнага аб'яднання вырашаюцца надзённыя праблемы, абмяркоўваюцца вынікі мінулага вучэбнага года, вывучаюцца рэкамендацыі загадчыка райана дырэктарам школ..

На 2000 — 2001 навучальны год Міністэрства адукацыі паставіла перад бібліятэкарамі наступныя задачы: працаваць сумесна з адміністрацыяй, педкалектывамі, вучнямі па зберажэнні бібліятэчнага фонду; прывіваць навыкі карыстання фондамі школьных бібліятэк; весці інфармацыйную работу.

Але ў жыцці бібліятэкі ёсць і шэраг праблем, якія патрабуюць вырашэння. Так, выконваць адну з задач — аператыўна і якасна камплектаваць фонд, універсальны па галіновому складу — зараз немажліва. Ужо другі год бібліятэкары не выязджаюць на камплектаванне.

Зыходзячы з прававога статуса бібліятэкі, стан матэрыяльна-тэхнічнай базы і фонду бібліятэкі з'яўляецца адным з асноўных паказчыкаў гатоўнасці школы да новага навучальнага года. Між тым у школах устарэлая бібліятэчная мэбля, не хапае стэлажоў, 90 працэнтам школ патрабуецца поўны ці частковы рамонт і г.д.

...З радасцю і ахвотай спяшаюцца вучні ў школьныя бібліятэкі. Але відавочна: поспех плавання па акіяне ведаў залежыць не толькі ад добрасумленнасці капітана.

— Школьныя бібліятэкі вельмі бедныя, — сцвярджаюць бібліятэкары — удзельнікі размовы. — Усё літаральна захліснула хваля падручнікаў і праграмных твораў. Дзеці ж просяць непраграмную літаратуру, хочуць выйсці за рамкі школьнай праграмы. Як жа задаволіць іх патрэбы?

Бібліятэка павінна быць і інфармацыйным цэнтрам школы. Але для гэтага неабходны матэрыяльныя сродкі.

Не хапае ў школьных бібліятэках метадычнай літаратуры, слоўнікаў, энцыклапедый, даведнікаў. І гэты недахоп не можа кампенсаваць ні адно масавае мерапрыемства.

Дык як жа дапамагчы бібліятэчнаму караблю паспяхова вандраваць па свеце карысных ведаў?

Святлана МІЦКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі размовы бібліятэкары Лілія Міхайлаўна Шчурэвіч (гімназія № 8), Анжэліка Раманаўна Злаціна (сярэдняя школа № 187), Тамара Уладзіміраўна Кажэмская (сярэдняя школа № 78), Наталля Анатольеўна Хіневіч (сярэдняя школа № 64).

Фота Тамары КАЖЭМСКАЙ.

Школа і культура

Прыхільнасці і павагі годны. А яшчэ — падтрымкі

Нядаўна на Барысаўшчыне завяршыўся двухдзённы абласны семінар кіраўнікоў фальклорных аб'яднанняў, гурткоў, калектываў пазашкольных устаноў, школ-інтэрнатаў і дзіцячых дамоў на тэму "Традыцыйная культура і дзеці". Першы этап семінара невыпадкова праходзіў у Мётчанскай школе. Акрамя знакамітага фальклорнага калектыву "Берагіня", які трыумфальна выступіў на рэспубліканскім конкурсе танцавальных пар у чэрвені, тут займаюцца народнымі танцамі амаль усе выхаванцы: ад маленькіх, з дзіцячага садка, да будучых выпускнікоў. Беларуская мова тут не падчарка, на ёй не толькі пяюць, адказваюць на ўроках, але і пастаянна размаўляюць.

Для мясцовых артыстаў шыюць і вышываюць свае, мясцовыя, дзяўчаты. Яны ткуць прыгожыя беларускія паясы, вырабляюць далікатныя ўпрыгажэнні з саломкі.

Калектывы педагогаў і выхаванцаў Мётчанскага комплексу "школа-садок" ва ўсёй сваёй разнастайнай творчасці захоўваюць непаўторны мясцовы каларыт. Што тут усё гэта ўжо не проста захапленне, а спосаб жыцця, удзельнікі семінара пачалі разумець амаль з самага прыбыцця, з азнаямленчай экскурсіі па школе, у час якой настаўнікі і вучні расказалі гасцям аб Мядоцкім краі і яго талентах. Педагог-ветэран М.І.Вінакураў паказаў школьны музей, прысвечаны мясцовай гісторыі.

Загадчык аддзела мастацкай самадзейнасці абласнога Цэнтра дзіцячай творчасці С.А.Сырамятнікава адзначыла, што семінар арганізаваны ў рамках фестывалю народнай творчасці "Мядоцкі край", які завяршаецца ў маі. У вобласці шмат людзей таленавітых, творчых. І фестываль — гэта шанц для іх прадэманстраваць свае здольнасці, набыць новыя веды і навыкі...

Не апошняе месца сярод накірункаў развіцця адукацыі ў раёне займае традыцыйная культура і папулярызацыя яе здабыткаў, прывіццё любові да народнай творчасці і, як вынік, да сваёй малой радзімы, да Беларусі. Акрамя Мётчанскай, у гэтым накірунку працуюць у Вяляціцкай, Жыцькаўскай і некаторых іншых школах.

Удзельнікі семінара азнаёміліся з выставай работ дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва абласнога Цэнтра дзіцячай творчасці. Асабліва зацікавілі гасцей карціны з саломкі, некаторыя з якіх — сапраўднае адкрыццё ў гэтай галіне мастацтва.

Прыемна здзівіў гасцей конкурс танцавальных пар, якія выконвалі польку-бабачку, падэспань, кракавяк, какетку, старадаўні матлёт, лявоніху і іншыя. Колькі эмоцый выклікала гэта падзея не толькі сярод гледачоў і выканаўцаў, але і сярод вельмі сур'ёзных членаў журы! У конкурсе, які з'яўляецца першым адборачным турам фестывалю, перамаглі ў першай узроўневай групе Аляксандр Крыкштуль і Вольга Шыла, а ў другой — Віктар Касцюковіч і Алеся Касцюковіч.

Прызёры-танцоры ўзнагароджаны падарункамі, як і лепшыя майстрыхі-вышывальшчыцы з адпаведнага гуртка Мётчанскай сярэдняй школы, якім кіруе Т.С.Бабіцкая.

Другі этап праходзіў у Вяляціцкай сярэдняй школе, дзе пасля экскурсіі ў школьны музей "Беларуская хатка", выступлення фальклорных ансамбляў "Спадчына" і "Вытокі" госці абмяняліся вопытам, падвялі вынікі семінара. Шкада было развітвацца.

Але ж, мабыць, не апошні раз Барысаўшчына збірае гасцей. І што безумоўна: той, хто захоўвае здабыткі нашай традыцыйнай культуры — і прыхільнасці, і павагі годны. А яшчэ — падтрымкі.

Алена РАМАНАВА.

Сацыяльны ракурс: рэклама і дзеці

Мастацтва зачаравання?..

Варта нам толькі ўключыць тэлевізар, як на экране з зайздроснай рэгулярнасцю пачынаюць мільгаць памперсы і пракладкі, жвачка і напоі, дэзадаранты і мыючыя сродкі. Схавацца ад рэкламы не ўдасца нікому з нас, бо тэлевізар пры з'яўленні рэкламнай паўзы звычайна ніхто не выключае, а блуканне па каналах у палове выпадкаў прыводзіць да трапляння на новы рэкламны блок. Але мы можам узброіцца ведамі наконт таго, як яна дзейнічае, каб рэагаваць толькі тады, калі яна можа дапамагчы нам набыць тое, што нам сапраўды патрэбна, — і не падпарадкоўвацца ў астатніх выпадках.

Спакусы рэкламы

Стваральнікі рэкламы разумеюць: для таго каб глядач (альбо чытач) купіў тавар, ён павінен яго захацець. Таму тысячы псіхолагаў, лінгвістаў, дызайнераў і капірайтараў працуюць [illegible], старанна вывучаючы звычкі патэнцыяльных пакупнікоў, спосаб іх мыслення, схаваныя страхі і жаданні. Найбольш распаўсюджаныя рэкламныя хады, з дапамогай якіх на нас спрабуюць уздзейнічаць, наступныя:

"Я ведаю, чаго ты хочаш"

Гэты спосаб тэлерэкламы засноўваецца проста на логіцы: спачатку гучыць пытанне, на якое любы чалавек адразу [illegible], напрыклад, нешта накшталт "Вы хочаце адчуць прахалоду марской хвалі?". Натуральны адказ кожнага, асабліва летам, канешне ж — "Хачу!" — "Дык атрымайце новы гель для душа!" Пры гэтым дыялог суправаджаецца яркім відэарадам з марскімі пейзажамі. Вось і ўсё. Асацыяцыя "марская прахалода — новы гель" гатовая, а пытанне, ці ёсць на самай справе нейкая сувязь паміж імі, звычайна нават не прыходзіць у галаву.

Гэты спосаб звычайна дапаўняецца яшчэ адным метадам:

"Выбірай па густу"

"...Дзядуля любіць "Раму" з белым хлебам, бабуля — з булкай, а я — з бардзінскім!" Багаты выбар, ці не так? Такі прыём дае магчымасць стварыць у гледача ілюзію свабоды выбару, хаця на самай справе яму ўвесь час падсоўваюць адно і тое ж, а менавіта маргарын. Тое, што менавіта яго трэба намазваць на хлеб — ужо вырашана за нас. Затое ў астатнім — усё ў нашых руках. Гэты падыход на справе аказваецца вельмі эфектыўным, бо многія з нас ужо падсвядома прывыклі да таго, што ўсё вырашаюць за іх. Іншы варыянт рэалізацыі "права выбару" — параўнанне аб'екта, які рэкламуецца, з нейкім "звычайным" сродкам ("Тайд" і "звычайны пральны парашок"), прычым, натуральна, на карысць першага.

Але вернемся да рэкламы "Рамы". Яна выкарыстоўвае яшчэ і такі метад:

"Парада спецыяліста"

У рэкламе, якая выкарыстоўвае гэты метад, купляць той ці іншы тавар нам раіць спецыяліст, а менавіта — вядучыя [illegible], стаматолагі, візажысты і г.д. У выпадку з "Рамай" ім з'яўляюцца хлебароб і пекар, бо, аказваецца, менавіта яны лепш за ўсіх ведаюць, што лепш намазваць на хлеб.

Тэлерэклама часта выкарыстоўвае яшчэ адзін падвід "спецыяліста" — дамашніх гаспадынь і маладых людзей "з народа". Такую хітрасць можна ўмоўна назваць:

"Мы такія ж, як і ты"

Гэта і дамашнія гаспадыні, якія [illegible] "Святлана Васільеўна, маці трох дзяцей", "Наталля, студэнтка" і г.д.

Наступны рэкламны метад [illegible]

"Справа Фрэйда вечна жывая"

Яго тэорыю аб сексуальным лібідо рэклама сёння выкарыстоўвае на поўную катушку. Фрэйдысцкімі сімваламі зараз насычаны амаль кожны "іміджавы" ролік: гэта і аблізванне вуснаў буйным планам, і даўгаваты пакет соку ля жаночых ножак, і "класіка жанру": пасля серыі кадраў з паўраздзетым жаночым целам — бутэлька газіроўкі, якая вывяргае з сябе пеністую вадкасць...

Вельмі просты, але не менш эфектыўны з-за сваёй навізны і знешняй антырэкламнасці наступны метад:

"Не верце рэкламным абяцанням!"

Упершыню прыменены кампаніяй "Кока-кола" ў рэкламе "Спрайта" недзе ў пачатку 1998 года і выкарыстоўваецца да сённяшняга часу. Сутнасць яго ў наступным: нам чэсна гавораць, што ліманад — гэта проста салодкая газіраваная вада, і пры гэтым папярэджваюць: калі хтосьці будзе сцвярджаць, што гэта нешта большае — не верце. "А і праўда!" — ускліквае сам сабе глядач, [illegible]

"Прышчэпка" супраць рэкламы

Іншы раз здаецца, што дзеці — блакітная мара любога рэкламадаўца, бо гэта самыя наіўныя, падатлівыя, лёгкія "кліенты". [illegible]

Амерыканскія даследчыкі ўжо ў 80-я гады [illegible] прыйшлі і вучоныя, якія даследавалі ўплыў рэкламы на падлеткаў.

Група псіхолагаў імкнулася зрабіць "вакцынацыю" падлеткам супраць схільнасці да курэння, што ўзнікала пад уздзеяннем рэкламы, якая спрабавала суаднесці курэнне з дарослацю і разняволеннем. Сямікласнікаў вучылі рэагаваць на яе такой фразай: "Ну якія ж яны разняволеныя, калі залежаць ад цыгарэты". Падлеткі таксама прымалі ўдзел у ролевых гульнях, у якіх хлопчык, якога абазвалі слабаком з-за таго, што ён адмовіўся ад цыгарэты, павінен быў адказваць фразай тыпу: "Я быў бы слабаком, калі б закурыў толькі дзеля таго, каб стварыць уражанне". Пасля некалькіх такіх [illegible]

Абарона ад "эліксіру шчасця"

Але мы ніколі не зможам навучыць сваіх дзяцей крытычным адносінам да рэкламы, пакуль самі [illegible]

Для таго каб пасля прагляду чарговага рэкламнага роліка [illegible]

— Будзьце прадузятымі

Заўсёды памятайце аб тым, што адзіная мэта любой рэкламы — прымусіць вас нешта купіць. [illegible] быць асабліва небяспечнымі. Калі кіравацца нават толькі адной гэтай парадай, то ўжо палова тэлерэкламы не выкліча ў нас нічога, акрамя здзіўлення.

— Не верце рэкламе на слова

Кожны раз, калі вы пачуеце ці ўбачыце нешта накшталт "лепшыя цэны", "самы смачны", "лепей не бывае", "лепшы выбар — ваш" і г.д., спытайцеся ў сябе самога: чаму? Няўжо якаясьці жвачка стане лепшай з усіх магчымых толькі таму, што ў яе вытворцы ёсць грошы на пастаянную пракрутку рэкламы на ТБ (тым больш, што ў выніку аплочваюць гэтую пракрутку менавіта пакупнікі). Наогул, усе прыметнікі ў найвышэйшай ступені наводзяць на думку, што канкрэтна сказаць нешта добрае аб рэкламуемым тавары цяжка.

— Будзьце прыдзірлівымі

Асабліва да рэкламы, якая выкарыстоўвае "людзей з народа". Сюжэт, як правіла, аднолькавы: дзе-небудзь на вуліцы быццам бы падыходзяць да "маладых людзей, якія жуюць...", альбо дзіўнай мамулі, якая нясе невядома куды і навошта дзве брудныя футболкі свайго сына. Маладыя людзі расхвальваюць смак і "правільнасць" фасоўкі жвачкі, а мамуля тым часам марыць параўнаць якасць мыцця. Варыянты могуць быць рознымі, але падтэкст заўсёды аднолькавы: "Мы такія ж, як і вы, чэснае слова!". Памятайце, што ўсе гэтыя прахожыя на самай справе альбо акцёры, альбо спецыяльна запрошаны для здымкаў. І глядзяць з экрана яны не на нас, а ў аб'ектыў камеры, за якой сядзіць аператар, а побач — рэжысёр з зацверджанымі заказчыкам сцэнарыем і раскадроўкай.

Вось, здаецца, і ўсё. Думайце, сумнявайцеся, будзьце прыдзірлівымі, прадузятымі. Тады вы зможаце выпрацаваць у сабе не толькі ахоўную рэакцыю супраць тэлерэкламы, але і крытычнае стаўленне як да рэкламы, так і да іншых з'яў нашай рэчаіснасці, што вельмі важна і чаму ў далейшым вы зможаце навучыць сваіх дзяцей. Памятайце, што свабодны розум можа ўсё, калі ён сапраўды хоча быць свабодным.

(Па матэрыялах праекта "Контррэклама". Kontrreklama. do.ru)

Падрыхтавала
Святлана СУБОЦІНА.

Як твар горада

Рэдакцыя папрасіла навучэнцаў Мінскага мастацкага каледжа выказаць свае меркаванні аб рэкламе. Вось некаторыя найбольш тыповыя з гэтых выказванняў:

А.Бакуновіч:

"Рэклама — гэта мастацтва. Мастацтва разумна, цікава, смешна растлумачыць чалавеку, што ён не зможа жыць без той альбо іншай рэчы".

Алена Бычкоўская:

"Рэклама прыхарошвае шэрасць нашых будняў, без яе свет стаў бы цьмяным і нудным. Мне падабаецца разглядаць дарагія часопісы з мноствам рэкламных выяў. Пры гэтым я не столькі ацэньваю тое, што рэкламуюць, колькі ідэю мастака, сачу за яго думкай. Цікава, што для кожных часоў ёсць свае колеры (і іх спалучэнні), сваё афармленне, шрыфты...".

С.Гейлер:

"Лічу, што на сённяшні дзень прафесія рэкламіста — самая прэстыжная".

Алена Крашаніннікава:

"Я памятаю, што калі я была малая і па тэлевізары ішла рэклама, то ўсе збіраліся і глядзелі. А зараз, наадварот, разбягаюцца...".

Вольга Рудзеня:

"Рэклама, канешне, рухавік прагрэсу. Але я вельмі нервуюся, калі перадачу ці фільм перарывае рэкламны блок. Добра было б, калі б рэклама была аднаразовая (адзін раз паказалі — і хопіць), тады б яна менш раздражняла. А калі дзесяць разоў на дзень бачыш на экране адну і тую ж рэкламу, то прападае ўсякае жаданне купляць гэты тавар. Часта становіцца проста смешна, калі потым на прылаўках бачыш тавар, які так недарэчна рэкламаваўся на ТБ. Самае цікавае, што на гэтых маленькіх роліках зарабляецца куча грошай".

С.Царасюка:

"Мы ўсе таксама пастаянна рэкламуем нешта. Напрыклад, я быў на канцэрце, мне спадабалася, і я раю іншым таксама схадзіць. А ў выніку нейкі рок-гурт становіцца больш вядомым, нават хаця б і ў коле маіх знаёмых. Мы ўсе раім адзін аднаму купіць тую ці іншую гарбату альбо прачытаць нейкага пісьменніка, паглядзець альбом і г.д. Гэта ўжо — наша прывычка альбо, можа, уласцівасць нашай псіхікі..."

Ян Ярэська:

"Рэклама сёння "робіць" твар горада. Без яе яркіх фарбаў мы засталіся б адзін на адзін са свінцовым бетонам і дымам загазаваных вуліц. Я не поўнасцю падтрымліваю падачу рэкламнай інфармацыі, але ўсё ж калі б яе не было, у мяне знікла б пачуццё часу, у якім я жыву".

"Страшная не рэклама, а сляпая вера ў яе"

Так лічыць псіхолаг Вольга Андрэева. Мне асабіста падабаюцца спакойныя, стрыманыя адносіны Вольгі Якаўлеўны як да рэкламы, так і да шматлікіх іншых "страшылак", якімі нас нашпігоўваюць сённяшнія рэаліі.

"У нас заўсёды ёсць права выбару. І мы, і толькі мы, адказваем за сябе і за сваё жыццё", — лічыць Вольга Андрэева. Гучыць аптымістычна, ці не так?

— Рэклама — феномен сучаснага жыцця, які шмат каго раздражняе. Наколькі справядлівыя абвінавачанні ў яе адрас?

— Усе мы карыстаемся рэчамі, якія рэкламуюцца. Я, напрыклад, карыстаюся "Арыэлем", іншымі прэпаратамі "Procter and Gamble", хоць мне не падабаецца ні "цёця Ася", ні тая жанчына, якая рэкламуе "Comet". Наогул, давайце не забываць усё ж такі аб вялікай пазітыўнай ролі рэкламы. Яна дапамагае нам арыентавацца на рынку прадукцыі. Больш таго, сёння ёсць усемагчымыя рэкламныя часопісы, якія ўтрымоўваюць агляд канкрэтных відаў прадукцыі, напрыклад, відэаапаратуры, мэблі, бытавой тэхнікі... Калі я, напрыклад, купляла пральную машыну, то спачатку купіла такі часопіс, азнаёмілася з асноўнымі мадэлямі, іх характарыстыкамі — і выбрала найбольш падыходзячую для мяне.

Так што калі сёння раптам узяць і знішчыць усю рэкламу, то мы нават трохі разгубімся. Будуць страчаны пэўныя арыенціры, нам трэба будзе аддаваць больш часу і энергіі, каб знайсці нейкую інфармацыю пра спажывецкія тавары.

— Галоўнае, каб рэклама не "праграмавала" нас на пакупку...

— Гэтага не адбудзецца, калі мы будзем адчувальнымі да сваіх унутраных патрэбнасцей і адносіцца да сябе з павагай. Тады нас ніхто не прымусіць купіць тое, што нам не патрэбна. Пытанне ў тым, хто з'яўляецца для нас галоўным аўтарытэтам у жыцці: я сам альбо іншыя. У сувязі з гэтым я хацела б сказаць некалькі слоў аб двух тыпах асобы, якія можна назіраць у жыцці: гэта ўнутрана рэферэнтная асоба (гаворачы языком псіхолагаў) і асоба знешне рэферэнтная. Для ўнутрана рэферэнтнай асобы асноўная крыніца аўтарытэту знаходзіцца ўнутры яе самой. Знешне ж рэферэнтная — вельмі залежыць ад знешніх ацэнак (суседзяў, саслужыўцаў і г.д.). Якраз гэты тып асобы максімальна падуладны рэкламным пасылкам, прычым у любым узросце. Такімі людзьмі лёгка маніпуляваць, і менавіта на іх разлічана і скіравана рэклама. На жаль, такі тып асобы традыцыйна выхоўваецца ў нашым грамадстве.

— Значыць, калі асоба ўнутрана ўстойлівая, яна будзе вельмі спакойна і разумна рэагаваць на рэкламу?

— Так, калі мы будзем выхоўваць дзіця з самага маленькага ўзросту, ставячыся да яго з вялікай павагай — да яго унікальнасці, яго права прымаць уласныя рашэнні (у межах яго ўзросту), — тады яно будзе ўстойлівым, у тым ліку і ў адносінах да рэкламы. А калі дзіця выхоўваецца ў тым накірунку, што яно нічога не разумее, што дарослыя ўсё разумеюць лепш, чым яно — нават уключаючы яго асабістыя жаданні, калі адмаўляюць за ім права перажываць свае ўласныя пачуцці...

Вось знаёмая сітуацыя. Дзіця ўпала, а яму гавораць: не плач, табе ж не баліць. А яму якраз і баліць... У гэтым выпадку ў яго галаве атрымліваецца сапраўдная каша: дык яму баліць ці не? Напэўна, іншыя лепш ведаюць... І калі ўвесь час яго так выхоўваць, то з яго, канешне, вырасце знешне рэферэнтная асоба, аб якой мы гаварылі вышэй. У такіх людзей няма адчування асабістай унікальнасці. І каб не адчуваць пачуцця трывогі, ім трэба атаясамліваць сябе з нейкімі групамі і кампаніямі, бо толькі дзякуючы сваёй прыналежнасці да пэўнай групы яны могуць адчуць сваю каштоўнасць. Але кампаніі, асабліва падлеткавыя, могуць быць і дэструктыўнымі...

Тое, што маленькія дзеткі паўтараюць нейкія рэкламныя слоганы, лічу, не прычына для панікі. Такім чынам яны прымяраюць на сябе нейкія сацыяльныя стандарты, асвойваюць пэўныя ролевыя моманты. Трэба ўмець сказаць дзіцяці "не", калі яно просіць купіць яму ласунак, рэкламу якога нядаўна бачыла па тэлебачанні (і пры гэтым растлумачыць, чаму "не"). Але ў яго павінны быць і свае маленькія радасці. Напрыклад, цацкі. Мне часам прыходзіцца эканоміць на сабе, каб, напрыклад, купіць лішні раз канструктар "Лега", таму што гэтая гульня станоўча ўплывае на развіццё дзіцяці. І калі яна рэкламуецца, то я толькі "за" такую рэкламу. Як і за рэкламу здаровага ладу жыцця: спорту, розных жаночых фітнес-праграм... Тое, што людзі сталі кожны дзень прымаць душ, змагацца з перхаццю і карыстацца дэзадарантамі — што ў гэтым дрэннага? Так што не трэба ва ўсім абвінавачваць рэкламу, лепш давайце паглядзім, як мы выхоўваем сваіх дзяцей. Да таго ж не будзем забывацца на тое, што рэклама корміць вельмі многа людзей. І газеты сёння пастаўлены ў такія ўмовы, што без рэкламы яны проста рухнуць — навошта ж тады грамадству крывадушна сцвярджаць, што рэклама — гэта вельмі дрэнна? Калі яна, напрыклад, для многіх газет — часта адзіны спосаб выжыць?

— З чаго пачынаць выхаванне ўнутрана свабоднай асобы?

— Давайце пачнём з самага пачатку, з таго моманту, калі дзіця яшчэ не з'явілася на свет, каб было зразумела, для чаго нам дзеці ў гэтым жыцці. Калі мы адчуваем паяўленне дзіцяці як дар — гэта адзін падыход. Тады мы не будзем глядзець на дзіця як на сваю ўласнасць. Мы проста будзем усведамляць, што дзіця прыйшло ў наша жыццё і гэтым адарыла нас. Але часта можна назіраць іншы падыход. Зараз я прывяду прыклад, і вам усё стане зразумела. Нядаўна я кансультавала адну сямейную пару. У абаіх — і ў мужа, і ў жонкі — гэта другі шлюб (па каханні), дзеля якога яны разбурылі свае сем'і. У мужа ўжо ёсць двое дзяцей і ў жонкі — адно. Цяпер муж прымушае жонку нарадзіць яшчэ адно дзіця — агульнае. А яна не згаджаецца, бо хоча нармальна вырасціць тое, што ў яе ўжо ёсць, думае аб кар'еры... Я задала мужу пытанне: "Навошта вам гэтае дзіця, у вас жа ўжо ёсць двое?" І ў адказ пачула: "Я спадзяюся, што гэта дзіця ўмацуе нашы адносіны". А калі не? Тады яно не патрэбна? Атрымліваецца, што гэтаму яшчэ не народжанаму дзіцяці ўжо адрасавана пэўная задача, а само па сабе яно як бы і не вельмі цікавіць бацькоў.

Альбо іншы выпадак, таксама з маёй кансультацыйнай практыкі. У мяне была на прыёме жанчына, у якой двое дзяцей: старэйшая дзяўчынка і маленькае яшчэ дзіця з ДЦП. Гэта жанчына хацела б нарадзіць яшчэ адно дзіця, трэцяе, каб яно дапамагала старэйшай дачцэ даглядаць сярэдняга, калі бацькі памруць. Здавалася б, усё лагічна. Але падумайце: дзіця яшчэ не нарадзілася, а яго ўжо запраграмавалі на нешта. Ці можа яно ў такім разе вырасці свабодным?

— Але, скажыце, калі ідзе пастаянная бамбардзіроўка псіхікі рэкламай, навязванне іншы раз штучных каштоўнасцей — чалавека таксама з вялікай нацяжкай можна назваць свабодным, як і яго выбар

— Калі чалавек унутрана незалежны — ён не адчувае сябе бамбардзіруемым. Ці для гэтага трэба забараніць рэкламу? Пытанне ў іншым: як мы выхоўваем сваіх дзяцей? Чаму мы іх не паважаем, чаму не паважаем адзін аднаго і саміх сябе? **Лепш выхаваць устойлівую асобу — і тады не трэба будзе апякаць яе па дробязях.** І рэклама таксама не будзе ўяўляць ніякай небяспекі. Мяне, напрыклад, яна ні да чаго не падштурхоўвае, таму што ўспрымаецца мною як асобная сфера нейкага абсурднага жыцця. У любым грамадстве людзі самі здзяйсняюць свой выбар, у тым ліку і быць дурнем ці не быць. І не трэба перакладваць на кагосьці адказнасць за сваё ўласнае жыццё. Мы самі за яго адказваем. І дзяцей трэба выхоўваць здольнымі адказваць за сябе, здольнымі мець асабістую думку.

Калі з гэтым усё будзе нармальна, тады не толькі рэкламы, але і многа чаго іншага не трэба будзе баяцца. Нават наркотыкаў. Калі падлетак будзе сябе паважаць — ён не стане імі карыстацца. Ёсць сацыяльная рэклама аб небяспецы наркотыкаў, але нейкая частка людзей (і дзяцей у тым ліку) іх усё роўна ўжывае. Чаму? Бо ёсць людзі, якія іх навязваюць — і ёсць унутрана пустыя дзеці. Наркаманамі становіцца асобны тып людзей, схільных да фарміравання такіх залежнасцей, якія запаўняюць гэтым сваю ўнутраную пустату, бо не могуць справіцца з самімі сабой і са сваім жыццём. А тыя падлеткі, у якіх усё добра ў сям'і, у якіх ёсць сябры, нейкія любоўныя адносіны, якія з цікавасцю вучацца, займаюцца спортам — у іх жыццё напоўненае, і ніякія наркотыкі ім не патрэбны.

— На жаль, не ва ўсіх хапае розуму і ўнутранай устойлівасці. І калі тытунёвыя кампаніі праводзяць розныя рэкламныя акцыі, "promotion", у мяне асабіста гэта выклікае абурэнне...

— Калі ёсць прадукцыя, якую трэба прадаць, значыць яна будзе "прасоўвацца" на спажывецкі рынак, хочам мы гэтага ці не. На працягу ўсёй гісторыі чалавецтва ў чалавечай культуры прысутнічае алкаголь. На працягу ўсёй гісторыі людзі нешта курылі. Хто — самакрутку, хто — цыгарэты альбо сігары. У многіх людзей існуе патрэба ў такіх допінгах...

— Але раней ніколі не курылі столькі дзяцей і жанчын...

— Раней сацыяльны кантроль быў больш жорсткім, жанчыну проста "зацюкалі" б, калі б яна курыла. Разумееце, і зараз — тыя падлеткі, якія кураць — звычайна (я лічу) робяць гэта не з-за рэкламы, а "дзякуючы" той кампаніі, у якой знаходзяцца, той сямейнай атмасферы, у якой растуць. Тым больш, што рэкламуюцца звычайна дарагія гатункі цыгарэт. А дзеці часцей за ўсё кураць нешта больш таннае. Тут не трэба ўсё валіць на рэкламу, таму што ўсё роўна заўсёды былі і будуць людзі аральна залежныя (калі ўжываць псіхалагічную тэрміналогію). У такога тыпу людзей увесь час павінна нешта быць у роце — і яны будуць курыць, нават калі Міністэрства аховы здароўя будзе папярэджваць хоць 30 разоў на дзень.

Таму не трэба рабіць з рэкламы нейкага монстра. Яго можна зрабіць з усяго — і ўбачыць у гэтым магутную сацыяльную небяспеку. Такая пазіцыя дае магчымасць зняць адказнасць з сябе — вінавата ж рэклама, а не мы... Перш чым абвінавачваць рэкламу, давайце спытаем у сябе: якую асобу фарміруе сёння наша школа, грамадства ўвогуле? Гэта больш прадуктыўны падыход.

Гутарыла
Святлана СУБОЦІНА.

Аўтар выказвае падзяку супрацоўніку Інстытута грамадскіх сувязей Дзмітрыю Лук'янаву за дапамогу пры падрыхтоўцы матэрыялу.

Запрашэнне да дыскусіі

Навошта патрэбны нам бакалаўры?

У апошнія гады ў сістэме вышэйшай адукацыі Беларусі праходзяць пэўныя змяненні ў мэтах, змесце, адукацыйных тэхналогіях. ВНУ краіны ўключыліся ў распрацоўку дзяржаўных стандартаў на ступенях падрыхтоўкі бакалаўраў, дыпламаваных спецыялістаў, магістраў. Але калі з дыпламаванымі спецыялістамі і магістрамі справа больш ці менш наладжана і ў рэспубліцы назапашаны некаторы вопыт, то да падрыхтоўкі бакалаўраў у розных ВНУ краіны падыходзяць па-рознаму, і нават ва ўніверсітэтах Мінска на гэты конт няма адзінай думкі.

Між тым бакалаўрыят мае трывалыя традыцыі ў сістэме шматузроўневай вышэйшай адукацыі развітых краін свету, абапіраецца на трывалы падмурак заканадаўча-прававой базы, менеджменту і фінансавання і ўводзіцца ў ЗША, Англіі, Францыі, Японіі і Германіі пасля ўсебаковага абмеркавання ў міністэрствах адукацыі і навукі, працы і фінансаў, на нарадах з рэктарамі (прэзідэнтамі) універсітэтаў, дэбатаў у педагагічных таварыствах, аб'яднаннях, на сустрэчах з навуковай грамадскасцю і ў ходзе дыскусій у сродках масавай інфармацыі, у тым ліку і ў Інтэрнэце.

Звернемся ў гэтай сувязі да вопыту ФРГ, дзе ўвядзенне бакалаўрыята па часе супадае з аналагічнай акцыяй на Беларусі. У Германіі гэтаму папярэднічалі: адпаведнае вызначэнне аб шматузроўневай адукацыі ў §§ 18 і 19 рамачнага Закона аб вышэйшай школе (1998 г.), пастанова канферэнцыі рэктараў (прэзідэнтаў) універсітэтаў, рашэнні Пастаяннай канферэнцыі міністраў адукацыі зямель, а таксама рэкамендацыі структурнай камісіі Нямецкага педагагічнага таварыства. Толькі пасля руплівай прапрацоўкі пытання была ўведзена ступень бакалаўрыята ў нямецкіх ВНУ. З 1998 па 1999 год у 173 універсітэтах і спецыяльных ВНУ ФРГ было адкрыта 70 новых навучальных падраздзяленняў па падрыхтоўцы бакалаўраў і магістраў.

Пастаноўка праблемы

Чаму ж развітыя краіны свету так скрупулёзна падыходзяць да праблемы бакалаўрыята і шматузроўневай адукацыі?

Відавочна таму, што такая сістэма падрыхтоўкі прафесійных кадраў вышэйшай кваліфікацыі найбольш аптымальна **адпавядае запытам эфектыўнай рыначнай эканомікі і развітай сацыякультурнай інфраструктуры гэтых дзяржаў.**

Па-першае, ва ўмовах масавай вышэйшай школы немалая частка студэнтаў (напрыклад, у Германіі) перапыняе навучанне ў ВНУ, не атрымліваючы пры адсутнасці бакалаўрыята адпаведнага дакумента (дыплома) аб заканчэнні, напрыклад, 3-4 курсаў навучання ў ВНУ.

Па-другое, **істотна змяніліся мэты і задачы ВНУ**. Вышэйшая школа, за рэдкім выключэннем (традыцыйныя класічныя ВНУ ў ЗША, Вялікабрытаніі, Японіі), перастала быць элітарнай ва ўмовах даступнасці і празрыстасці ў атрыманні вышэйшай адукацыі.

Па-трэцяе, пашырэнне інстытуцкага кантынгенту за кошт бакалаўрыята **зніжае ўзровень сацыяльнай напружанасці** ў грамадстве (скарачаецца колькасць беспрацоўных, злачынстваў і г.д.).

Па-чацвёртае, развіццё бакалаўрыята ў пазауніверсітэцкім сектары вышэйшай адукацыі (3-4 гады), уключаючы рознага роду вышэйшыя прафесійныя школы, каледжы і інш., **прыводзіць да іх паспяховай канкурэнцыі** з універсітэтамі з-за менш працяглага тэрміну навучання і выразнай прафесійнай накіраванасці.

Нарэшце, рынак працы ва ўмовах рыначнай эканомікі прапануе **збалансаванае суадносіне спецыялістаў** рознага ўзроўню і розных напрамкаў.

Галоўная ўвага на ступені бакалаўрыята ў развітых краінах свету надаецца **распрацоўцы ўмоў прыёму, мэтаў, зместу навучання, уключаючы строгае структураванне навучальнага матэрыялу па адпаведных модулях, навучанню замежным мовам, правядзенню практыкі, арганізацыі экзаменаў і сертыфікацыі дакументаў аб заканчэнні.**

Калі для паступлення ў бакалаўрыят выпускнік амерыканскай сярэдняй школы павінен падаць табель з адзнакамі за сярэднюю школу, рэкамендацыі ад настаўнікаў, прайсці гутарку, 3-гадзіннае тэсціраванне на праверку здольнасці да авалодання навукай (Scholastic Aptitude Test), то абітурыенты англійскай, французскай, нямецкай агульнаадукацыйнай школы пры наяўнасці атэстата сталасці праходзяць толькі гутарку і часам конкурс атэстатаў на прэстыжных факультэтах і кафедрах.

Мэты і змест навучання

Навучанне ў бакалаўрыяце накіравана на тое, каб кампетэнтнага прафесіянала з высокім узроўнем спецыяльных ведаў падрыхтаваць за больш кароткі тэрмін, чым гэта робяць існуючыя універсітэцкія курсы. Такое мэтавызначэнне адпавядае амерыканскай мадэлі (ЗША, Англія). У нямецкім жа бакалаўрыяце поле дзейнасці яго выпускнікоў абмежавана адной спецыяльнасцю.

Увядзенне бакалаўрыята ў развітых краінах мае сваёй мэтай таксама прыцягнуць да навучання ў ВНУ замежных студэнтаў, аблегчыць працаўладкаванне сваіх выпускнікоў у іншых краінах аж да атрымання імі за мяжой ступені магістра.

У адрозненне ад бакалаўрыята ЗША і Англіі навучальны матэрыял у нямецкіх універсітэтах арганізаваны ў выглядзе модуляў. Вызначэнне выніку праводзіцца па сістэме заліковых адзінак еўрапейскіх крэдытаў (European Credit Transfer System) ECTS. Там жа, дзе такая сістэма не працуе, сітуацыя тлумачыцца састарэлай структурай базавай падрыхтоўкі дыпламаваных спецыялістаў і магістраў па былых праграмах навучання.

У дакументах нямецкіх універсітэтаў не прадугледжваецца суправаджэнне навучання студэнтаў па вучэбных дысцыплінах цьютарамі, ці кансультантамі, функцыі якіх павінны выконваць дацэнты. Звычайна гэта робяць навуковыя супрацоўнікі універсітэта ў невялікіх кампактных групах. Некаторыя нямецкія універсітэты распрацавалі ментарскія праграмы. У гэтым выпадку за студэнтамі, якія навучаюцца ў бакалаўрыяце, пачынаючы з першага семестра замацоўваюцца ментары (метадысты па навучанні) з ліку выкладчыкаў ВНУ. Дзякуючы ім студэнты атрымліваюць адпаведныя арыенціры аб агульным парадку, пра ход і змест навучальнага працэсу ў бакалаўрыяце.

Аналіз зместу навучальных курсаў бакалаўрыята ва універсітэтах зямлі Баварыя (ФРГ) даў магчымасць вызначыць наступныя модулі навучальных дысцыплін:

* гуманітарных і сацыяльна-эканамічных навук: еўрапейскія даследаванні, індагерманістыка, будаўнічая і інжынерная справа, англістыка (англійская мова і літаратура), эканамічная інфарматыка, сусветная літаратура, культура, сацыяльныя навукі;

* матэматычных і прыродазнаўчых навук: матэматыка, хімія, біялогія, фізіка, навукі аб зямлі (геаграфія, геалогія, геафізіка) у камбінацыі з прыродазнаўчымі ці навукова-інжынернымі дысцыплінамі;

* інжынерных навук: электратэхніка, машынабудаванне, інжынернае будаўніцтва, вылічальная тэхніка і камп'ютэры, тэхналогія сыравіны, тэхналогія камунікацый і інш.

Да міждысцыплінарных прадметаў можна аднесці курсы навучання па прыродазнаўчых, інжынерных, а таксама эканамічных і сацыяльных навуках, сфакусаваных на аб'ект у канкрэтнай галіне. Як прыклад можна назваць ступені бакалаўра па курсах "Перапрацоўка адходаў" у тэхнічным універсітэце Дрэздэна ці "Навакольнае асяроддзе і кіраванне рэсурсамі" ў тэхнічным універсітэце зямлі Брандэнбург.

Умовай прыёму ў бакалаўрыят з'яўляецца наяўнасць атэстата сталасці аб заканчэнні сярэдняй школы. Для вывучэння інжынерна-навуковых дысцыплін магчымы прыём абітурыентаў з дакументамі аб заканчэнні сярэдняй прафесійнай навучальнай установы.

Да замежных студэнтаў, што навучаюцца ў бакалаўрыяце, прад'яўляюцца павышаныя патрабаванні да ведання англійскай мовы. З імі праводзіцца тэсціраванне на прадмет ступені валодання англійскай мовай па сістэме заліковых адзінак (крэдытаў) TOEFL. Веданне англійскай мовы абавязкова і для нямецкіх студэнтаў, калі гэтага патрабуюць інтарэсы вучобы ў бакалаўрыяце. У гэтым — істотнае адрозненне нямецкага бакалаўрыята ад бакалаўрыята ў ЗША і Англіі, дзе веданне замежнай мовы не абавязковае.

Працягласць навучання па блоках матэматычных/прыродазнаўчых і інжынерна-навуковых дысцыплін у нямецкім бакалаўрыяце, як і ў англасаксонскім, складае ад 6 да 7 семестраў. У большасці выпадкаў курс навучання падраздзяляецца на базавы (асноўны) на працягу 4 семестраў і галоўны (паглыблены) этапы (2-3 семестры). Паводле зместу і патрабаванняў базавы этап навучання аналагічны (за выключэннем міжнародных курсаў навучання) навучальным праграмам па падрыхтоўцы дыпламаваных спецыялістаў. Таму ў выніку гэтага навучэнцы прымаюць рашэнне аб далейшай адукацыі ў бакалаўрыяце толькі пасля здачы перадыпломнага ці прамежкавага экзамену. Акцэнт нямецкіх навучальных праграм на спецыяльную падрыхтоўку падчас базавага этапу бакалаўрыята адрознівае яго ад амерыканскай мадэлі, якая забяспечвае вырашэнне ў першыя два гады навучання дзвюх задач: фарміраванне здольнасці студэнта да навучання ў ВНУ і атрыманне агульнаадукацыйнай падрыхтоўкі.

Па гуманітарных, сацыяльных і эканамічных навуках працягласць навучання звычайна складае 6 семестраў і дадаткова 3-4 месяцы для здачы ўступных экзаменаў.

У нямецкім бакалаўрыяце ў адрозненне ад англасаксонскага варыянта менш шкалярства. Тут захоўваецца добраахвотнае наведванне планавых заняткаў, колькасць абавязковых вучэбных мерапрыемстваў невялікая. Інакш структураваны модулі навучання. Асобныя з іх арганічна ўваходзяць у навучальны працэс, бо з'яўляюцца самастойнымі адзінкамі, мала звязанымі з іншымі модулямі. Унутры іх даволі высокая доля абавязковых прадметаў па выбары.

Практыка і правядзенне экзаменаў

Практыка (ці некалькі практык) арганізуецца амаль па ўсіх матэматычных/прыродазнаўчых і інжынерна-навуковых курсах навучання ў бакалаўрыяце нямецкіх ВНУ інакш, чым у ЗША і Англіі. Яна працягваецца ад 6 да 26 тыдняў і ў адрозненне ад англасаксонскай і французскай мадэляў носіць больш прафесійна арыентаваны характар.

Магчымы наступныя варыянты правядзення практыкі:

перад навучаннем у ВНУ;

падчас навучання (у вольны ад лекцый час);

асобна на базавым ці галоўным этапе навучання або ў адзіным блоку;

як базавая і спецыяльная практыка.

Разам з абавязковай практыкай прадугледжваюцца скразныя праектныя даследаванні, у якіх навуковая і практычная падрыхтоўка сумешчана з вырашэннем міждысцыплінарных задач і работай у камандзе. У асобных выпадках практыка можа праводзіцца за мяжой. У аб'яднаным універсітэце Падэборна, напрыклад, трохмесячная практыка можа замяняцца семестрам знаходжання на практыцы за мяжой.

Практыка па гуманітарных, сацыяльных і эканамічных курсах навучання ў бакалаўрыяце з'яўляецца хутчэй выключэннем, чым правілам. У выпадках, калі практыка ўваходзіць у працэс навучання, яе працягласць складае каля васьмі тыдняў. Яе мэта — азнаямленне са светам працы і атрыманне першаснага прафесійнага вопыту.

У той час як у ЗША умовай пераходу на наступны семестр лічыцца здача многіх экзаменаў на працягу семестра, у нямецкіх універсітэтах іх колькасць невялікая. Прамежкавы экзамен раўназначны перадыпломнаму заліку. Тым самым ствараецца магчымасць эканоміі часу на этапе галоўнага навучання. Да выпускнога экзамену студэнты на працягу 6-12 тыдняў павінны падрыхтаваць пісьмовую работу і здаць пісьмовы, а таксама вусны экзамены.

Пасля завяршэння навучання ў бакалаўрыяце магчыма далейшая адукацыя на працягу двух-чатырох семестраў па праграмах дыпламаванага спецыяліста ці на ступень магістра.

У Англіі і ЗША ў адрозненне ад Германіі ў большасці выпадкаў для пераходу ў магістратуру экзамен не прадугледжаны.

Многія характарыстыкі бакалаўрыята ў нямецкіх універсітэтах адрозніваюцца ад амерыканскага і англійскага варыянтаў. Да іх адносяцца:

* правядзенне практыкі і авалоданне замежнай мовай (англійскай) як неад'емнай часткай навучальнага працэсу;

* нерэгулярнае суправаджэнне студэнтаў з боку ментараў;

* не абавязковае правядзенне экзаменаў падчас навучання;

* атрыманне высокай прафесійнай кваліфікацыі як галоўнай мэты;

* прыярытэт спецыяльных ведаў і навыкаў перад тэарэтычнымі.

Разам з тым, як лічаць спецыялісты па планаванні і даследаваннях вышэйшай адукацыі ФРГ, патрабуюць свайго вырашэння наступныя пытанні:

* адсутнічае дакладнае вызначэнне прафесійнага статусу бакалаўра разам з прафесійнай адукацыяй іншых узроўняў вышэйшай адукацыі;

* не высветлены віды прафесійнай дзейнасці бакалаўраў па гуманітарных, сацыяльных і эканамічных навуках, а таксама патрэбнасці рынку працы ў гэтых спецыяльнасцях;

* маюць патрэбу ў карэкціроўцы курсы навучання бакалаўраў на базавым узроўні;

* не дастаткова выразна вызначаны магчымасці навучання ў бакалаўрыяце студэнтаў, якія сумяшчаюць навучанне з частковай занятасцю на розных работах (адна трэць студэнтаў);

* застаецца актуальнай праблема стымулявання ментарства ў рамках бакалаўрыята ці кансультавання студэнтаў з боку навуковых супрацоўнікаў ВНУ як перадумовы паспяховага навучання.

Выпускнікі бакалаўрыята ВНУ ЗША, Японіі, Англіі, ФРГ атрымліваюць магчымасць далейшага навучання ў магістратуры. Правілы прыёму ўстанаўліваюцца самімі ВНУ. Калі для паступлення ў магістратуру нямецкай ВНУ уступны экзамен абавязковы не заўсёды, то абавязковай умовай працягвання навучання ў брытанскім універсітэце, як правіла, з'яўляецца наяўнасць у суіскальніка ступені бакалаўра з выдатнай адзнакай (Bachelor with honours).

Такім чынам, увядзенне бакалаўрыята ў сістэму вышэйшай прафесійнай адукацыі звязана з **грунтоўнай прапрацоўкай гэтага пытання на заканадаўчым узроўні, вызначэннем мэтаў, зместу і працягласці навучання,** яго структуры, ступені вывучэння замежных моў, напаўнення вучэбных модуляў, суправаджэння навучальнага працэсу (цьютары, ментары), арганізацыі і правядзення практыкі, экзаменаў, а таксама пераходу ў магістратуру.

Пры распрацоўцы гэтай праблематыкі ў ВНУ рэспублікі варта, мабыць, памятаць, што ў англасаксонскім і амерыканскім свеце не існуе адзінай мадэлі бакалаўрыята, якую можна было б пераняць беларускім універсітэтам, а ёсць шматлікасць курсаў навучання ў канкрэтным сацыякультурным асяроддзі.

Галоўнай задачай бакалаўрыята ў сучасных умовах глабалізацыі, інтэрнацыяналізацыі, а таксама масавасці вышэйшай школы была і застаецца падрыхтоўка спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй, якія валодалі б спецыяльнымі ведамі, навыкамі і ўменнямі для вырашэння прафесійных задач у адпаведнасці з запытамі рынку працы.

Уладзімір АНДРЭЕЎ,
доктар педагагічных навук,
прафесар кафедры
прыродазнаўчых дысцыплін
РІВШ БДУ.

Педагагічныя накцюрны

Апладысменты

Яна ўскочыла ў тралейбус і імгненна азарыла яго сваёй прыгажосцю, маладосцю і нястрымнай радасцю. Пасажыры, якія знудзіліся па радасцях жыцця, не маглі не зачаравацца шчасцем выпадковай спадарожніцы: на іх прасветленых тварах чыталіся раздзеленая з ёю радасць і віншаванні з невядомым для іх поспехам. У такой спрасаванай яднаннем абстаноўцы яна не магла, не мела права хаваць прычыну свайго трыумфу: "Я паступіла ва універсітэт!"

Тралейбус выбухнуў апладысментамі.

Педагагічная нарада

Апошні працоўны дзень адыходзячага года. Усе перапоўнены перадна­вагоднімі клопатамі. Але праца ёсць праца — усё ідзе сваім парадкам, у тым ліку і педагагічная нарада: аператыўна вырашаюцца наспелыя пытанні, заслухоўваюцца выступленні, інфармацыя. Застаецца апошняе — вырашыць, што рабіць з першакласніцай Оляй, якую, адзіную з усёй школы-інтэрната, бацькі не забралі дадому на перыяд зімовых канікулаў.

Чуецца абураны гоман педагогаў з нагоды жорсткіх, недастойных паводзін маці Олі (пра бацьку, які даўно кінуў сваю сям'ю, гаворка ўвогуле не ідзе). І вось рашэнне знойдзена — на час канікулаў дзяўчынку змесцяць у новую сучасную раённую бальніцу.

У вялікай строгай бальнічнай палаце скрозь сон Оля чуе бой навагодніх курантаў, і бачыцца ёй добры-добры Дзед Мароз, які ідзе ёй насустрач.

Аўтарытэт

Каму не памятныя гарачыя дыскусіі, спрэчкі ў студэнцкіх інтэрнатах. Асаблівую вастрыню і азартнасць яны прымалі, калі ў баталіях удзельнічалі адвечныя антыподы — фізікі і лірыкі.

О, якая вялікая была радасць, калі ўдавалася праявіць сваю кампетэнтнасць у непрафесійнай для сябе галіне! Гэтым разам, трэба прама сказаць, чаша дыскусійных шаляў перавешвалася відавочна не ў бок фізікаў (асабліва калі згадаць процьму памылак, дапушчаных нелірыкамі, у слове "дэзінфекцыя"). Але тут падвярнуўся вельмі ўдалы выпадак, які мог у значнай меры рэабілітаваць знявлаўлены бок — прагучала пытанне, што азначае слова сібарытстваваць (бо менавіта гэтае пытанне я ў свой час задаў школьнай настаўніцы рускай мовы і атрымаў на яго вычарпальны адказ). Якім жа было маё абурэнне, калі пасля майго адказу: "Сібарытстваваць — гэта значыць збіраць гербарый" — узняўся рогат.

Для абароны майго гонару і гонару настаўніцы я кінуўся ў бібліятэку, дзе і прачытаў: "Сібарыт — бяздзейны, спешчаны раскошай чалавек".

З таго часу стаўленне да аўтарытэтаў у мяне вельмі асцярожнае.

Цвіценне

Для нас, выпускнікоў адной з педагагічнай ВНУ, каго цяпер прынята называць шасцідзесятнікамі, ёсць магічная дата, пра існаванне якой ведаюць усе нашы сямейнікі, уключаючы ўнукаў, якая вабіць нас з усё большай сілай і прымушае, нягледзячы на хваробы, расчараванасць, адлегласць, адзін раз у пяць гадоў збірацца ля сцен роднай альма-матэр. Гэта дзень уручэння нам, юным, упэўненым у сабе і ў сваёй будучыні, дыпломаў аб прысваенні звання настаўніка сярэдняй школы. У такі дзень родная ВНУ напаўняецца багаццем пачуццяў, прызнанняў, успамінаў...

Спякотнае казахстанскае лета. Захопленыя патрыятычнымі пачуццямі, рамантыкай і магчымасцю палепшыць сваё матэрыяльнае становішча, мы ў складзе рэспубліканскага студэнцкага будаўнічага атрада становімся ўдзельнікамі грандыёзнага праекта — будаўніцтва Урала-Кушумскай арашальнай сістэмы. Мы — гэта пяцьдзесят бязвусых хлопцаў і дзве дзяўчыны, адна з якіх была прыкамандзіравана з медінстытута і выконвала ролю медработніка, а другой была наша аднакурсніца Марыя, якая адказвала за харчаблок. Калі прадстаўнікам мужчынскага полу, улічваючы няпростыя ўмовы знаходжання, трапіць на "планету Цаліна" не ўяўляла ніякіх цяжкасцей, то для дзяўчат практычна адзіным шанцам стаць "байцом СБА" былі, на жаль, сіроцтва і матэрыяльныя праблемы. Напэўна, названыя складанасці ў немалой ступені вымушалі Марыю быць незаўважнай у звычайным студэнцкім асяроддзі. Якім жа было наша маўклівае захапленне і здзіўленне, калі ў ранейшым "брыдкім качаняці" мы ўсё больш пазнавалі "прыгожага лебедзя": яе бяздонныя вочы ззялі невымоўным зачараваннем, усмешка вабіла сваёй дзівоснай пяшчотай і неабароненасцю, загар яе цела дыхаў здароўем і непаўторным водарам у глыбокім голасе прарываліся ноткі мацярынскай цеплыні і ўтульнасці — і ўсё гэта, як няўмольны вір, з неймавернай сілай вабіла нас, яшчэ зялёных маладзёнаў, да яе.

Я зайздросціў рачной вадзе, якой яна дазваляла датыкацца да свайго цела, я зайздросціў ветру, якому яна дазваляла іграць сваімі валасамі, я зайздросціў сонцу, абдымкам якога яна аддавалася. Прыхаваць сваё захапленне і зачараванасць у яе прысутнасці ператваралася ў пакуту, а ў яе адсутнасць свет станавіўся светам мрояў, дзе ў цэнтры сусвету была яна адна — то ў вобразе купрынаўскай Алесі, то ў вобразе бунінаўскай Антыгоны, то ў вобразе бурнага полымя, што прыцягвае цябе і ўтрымлівае на адлегласці.

Традыцыйна працягам нашай сустрэчы становіцца наведванне аднаго старэнькага кафэ, якое памятае нас яшчэ маладымі. Звон бакалаў, тосты, позіркі. На мой запытальны позірк у вачах Марыі я бачу дакор. А можа мне гэта толькі здаецца?

"Триггер"

Якіх толькі адкрыццяў, прызнанняў і выкрыццяў не знойдзеш на студэнцкіх сталах. Уражвае ў гэтым плане не толькі сутнасць драўляна-пластыкавага студэнцкага фальклору, але і тэхніка яго выканання: ад простай шарыкавай ручкі да колюча-рэжучага інструменту, а таксама сонечнага зайчыка. У лепшых традыцыях названага мастацтва ў адной з вядучых тэхнічных ВНУ нашай краіны на ўсіх лабараторных сталах (зазначу, вырабленых з пластыку) у выгравіраванай назве лабараторнай работы "триггер" літары "гг" былі ператвораны ў літары "пп".

50-я гады. У далёкай сельскай глыбінцы маладому дырэктару школы акрамя многіх праблем даводзіцца вырашаць праблему адсутнасці школьных парт. На вучкоме (тады існавала такая грамадская арганізацыя, якая ўключала ў свой склад як настаўнікаў, так і вучняў) было прынята рашэнне зрабіць парты ўласнымі сіламі. Колькі цяжкасцей давялося зазнаць дырэктару, загадчыку школьных майстэрняў і непасрэдным выканаўцам, каб новы навучальны год школа сустрэла з новымі партамі, якія блішчэлі свежым лакам і выпраменьвалі асаблівы водар, як кажуць, лепш не згадваць, а аддаць даніну ўдзячнасці маладосці і вернасці настаўніцкаму абавязку.

Адной з асаблівасцей гэтых парт было тое, што на ўсіх іх былі выгравіраваны імёны іх стваральнікаў.

Аперацыя на сэрцы

Той, хто знаёмы з умовамі працы мясцовага друку, добра ведае, што чакаць ад яго сенсацыйных паведамленняў наўрад ці варта, паколькі лаяльнасць да ўладаў з'яўляецца падмуркам існавання самога рэдакцыйнага калектыву. Гэтым разам назва карэспандэнцыі "Аперацыя на сэрцы" не магла не зацікавіць чытача. І сапраўды, як высветлілася з публікацыі, мясцовым хірургам з-за дэфіцыту часу давялося самастойна аперыраваць маладога хлопца, які атрымаў нажавое раненне ў сэрца, чым і выратавалі яму жыццё. Як аказалася, пацыент з'яўляецца навучэнцам мясцовай навучальнай установы, і такое небяспечнае раненне было нанесена яму сакурсніцай у працэсе высвятлення любоўных адносін у адным з пакояў інтэрната.

Адначасова з гэтымі трагічнымі падзеямі ў навучэнскай сталоўцы адбывалася музычнае застолле, адмяніць якое ніхто не адважыўся, паколькі адміністрацыя навучальнай установы і набліжаныя да яе сустракаліся з замежнымі гасцямі.

Элементы

Выбух рогату. Каму не вядомы такі стан, калі аб'ядноўваюцца ўсе супраць аднаго, які ў нечым схібіў, калі ўсіх апаноўвае непахісная ўпэўненасць у тым, што сілай сваіх ведаў ты назаўсёды абаронены ад таго, каб стаць аб'ектам смеху.

Педагагічная канферэнцыя. Мы, без пяці хвілін дыпламаваныя настаўнікі, прафесійна-паблажліва выслухоўваем справаздачы калег пра вынікі свайго першага педагагічнага вопыту. І раптам сцены актавай залы пачынаюць скаланацца ад агульнага смеху, калі адна з нашых аднакурсніц, аналізуючы прычыны педагагічнай запушчанасці свайго падапечнага, замест слова аліменты вымавіла — элементы.

Мінулі гады — і не ўсім удзельнікам той даўняй канферэнцыі ўдалося пазбегнуць ролі аліментшчыка.

Алег ВЕРБАВІКОЎ.

Студэнцкі гумар

Студэнт пытаецца ў бібліятэцы:

— Прабачце, але я прасіў у вас навейшы падручнік па анатоміі, а не гэты, выдадзены 20 гадоў таму назад. Няўжо ў вас няма нічога больш новага?

— Ці не думаеце вы, малады чалавек, што за апошнія гады ў канструкцыю чалавечага шкілета ўнесены змяненні?

* * *

— Куды ты паступіў вучыцца?

— У медыцынскі.

— Гэта добра. А я паступіў у ветэрынарны. Пасля заканчэння інстытутаў мы зможам лячыць адзін аднаго.

* * *

Выкладчык пытаецца ў студэнта-медыка:

— Якія зубы у чалавека паяўляюцца апошнімі?

— Штучныя...

* * *

Атрымаўшы кантрольнае заданне па фізіцы, студэнт напісаў у сшытку: "Як гэта рашыць, ведае адзін толькі Бог, але не я".

На наступны дзень выкладчык вярнуў кантрольныя работы пасля праверкі. У сшытку студэнта было напісана: "Богу — выдатна, вам — вельмі дрэнна!".

* * *

— Чаму мы спачатку бачым маланку, а потым чуем гром?

— Таму што вочы знаходзяцца ўперадзе вушэй!

* * *

— Якая розніца паміж маланкай і электрычнасцю?

— За маланку не плацяць.

* * *

— Скажыце, Іванова, вы маглі б даказаць, што вада прыцягвае электрычнасць?

— Так, кожны раз, як толькі я залажу ў ванну, звоніць тэлефон.

* * *

— У мяне сёння экзамен, а я нічога не ведаю.

— Пра што ты думаў учора?

— Учора я думаў пра тое, што ў мяне заўтра экзамен, а я нічога не ведаю.

Падрыхтавала Аліна ЯНКОЎСКАЯ.

Спорт

"Золата" і вышэйшая ліга

Больш як сорак удзельнікаў аспрэчвалі ўзнагароды і пуцёўкі ў рэспубліканскім паўфінале шашачнага чэмпіянату сталіцы, што праходзіў па швейцарскай сістэме ў 9 тураў.

Чэмпіёнскі медаль і пуцёўку ў вышэйшую лігу заваяваў матэматык БДУ Уладзімір Бяляўскі, які набраў 15 ачкоў з 18 магчымых (6 перамог і 3 нічые).

На два ачкі адсталі прызёры чэмпіянату — малады майстар Уладзімір Зубок і ветэран Юрый Файнберг. Яшчэ тры майстры спорту заваявалі пуцёўкі на чэмпіянат Беларусі першай лігі, які пройдзе ў лютым у Пінску.

Вільям АСТРЫНСКІ.

Цікаўным

Вароны купаюцца ў мурашніку

Неяк аўстралійскі хлопчык з прадмесця Мельбурна напісаў свайму суайчынніку-арнітолагу доктару Чысхолму, што бачыў шпака, які хапаў дзюбаю мурашак і хаваў іх у сябе пад крылы. Хлопчыку цікава было даведацца: навошта шпак гэта рабіў? Але ў той час доктар і сам не мог адказаць на гэтае пытанне. Толькі пазней, знайшоўшы забытае ім пісьмо ад другога карэспандэнта з Сіднея, Чысхолм апублікаваў паведамленне аб гэтых фактах у сваёй кнізе "Рэдкія птушкі Аўстраліі".

Факты зацікавілі вядомага нямецкага арнітолага Эрвіна Штрэземана. Ён таксама апублікаваў у часопісе артыкул пра загадкавыя паводзіны шпакоў і звярнуўся да чытачоў з просьбаю паведамляць яму аб такіх з'явах прыроды.

Неўзабаве вучоны атрымаў шмат лістоў ад сялян, паляўнічых, садоўнікаў, якія мелі магчымасць бачыць, што не толькі шпакі, але і іншыя птушкі раскопваюць мурашнікі, хапаюць мурашак і хаваюць іх "за пазуху" (у апярэнне).

У наш час навукова даказана, што вялікая колькасць птушак (дразды, малінаўкі, дубаносы, сарокі, вароны, папугаі і іншыя) карыстаюцца мурашнікамі для ачысткі свайго апярэння.

Іншы раз птушкі проста націраюць мурашкамі сваё пер'е або нават "купаюцца" ў мурашніках.

Людзі бачылі, як вароны прымаюць "мурашыныя ванны" на працягу 20 хвілін, прычым "купаюцца" абсалютна інстынктыўна. Птушаняты шпака, якія ніколі нават не бачылі мурашак, робяць тое ж самае, што і дарослыя шпакі. Калі ж паблізу няма мурашак, птушкі звычайна знаходзяць замеслікі — выкарыстоўваюць для ачысткі апярэння кавалачкі лімона ці апельсіна.

Доктар Хейнрот назіраў нават, як сарока начышчала сваё пер'е... папяроснымі акуркамі.

Фрэнк Лейн называў цэлы набор птушыных "парфумных эрзацаў": жукі, рачкі, мучныя чарвякі, клапы, ліпавая кара, "скурка" яблыкаў, розныя ягады, дым ад вогнішча і нават... нафталін.

Усе гэтыя антысептычныя сродкі птушкі выкарыстоўваюць, каб пазбавіцца ад дробных паразітычных насякомых, якія пасяляюцца ў іх апярэнні.

Кастусь КАРНЯЛЮК.

Оля вучыць дзяцей майстэрству

"Прафесія ў спадчыну" дасталася Вользе Баброўнік ад маці, якая пасля заканчэння Бабруйскага мастацкага вучылішча дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва займалася роспісам па дрэву. А бацька пасля заканчэння таго ж вучылішча працаваў мастаком-афарміцелем. У тое ж вучылішча на спецыяльнасць "Роспіс па дрэву і інкрустацыя саломкай" пайшла і дачка, а потым, пасля заканчэння, пачала працаваць у мазырскім Цэнтры рамёстваў і вучыць палескіх дзяцей майстэрству роспісу шкатулак.

НА ЗДЫМКУ: Вольга Баброўнік.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БЕЛТА.

Парады для жанчын

Вы ведаеце свае колеры?

Арыентавацца ў сучаснай модзе з яе шматкаляровай палітрай няпроста. Ліловы і зялёны, сіні і белы, чырвоны і жоўты прывабныя кожны па-свойму. Якому аддаць перавагу? Зыходным момантам можа стаць колер скуры твару — светлы або смуглявы. Адзенне, макіяж, акуляры — усё павінна гарманіраваць з вашым тыпам. Таму пры дзённым святле больш уважліва паглядзіце ў люстэрка. Правільна падабраныя таны выгадна адцяняюць твар, згладжваючы дробныя маршчыны і надаючы вачам прыемны бляск, а няправільныя — старацъ твар, робяць яго больш грубым і жорсткім. Карыфеі моды адрозніваюць чатыры каляровыя тыпы.

Характэрныя рысы летняга тыпу

Гэты каляровы тып лёгка пазнаць па пяшчотнай скуры ці злёгку ружаватай, часам з невялікім рабаціннем. Колер валасоў — ад бялявага да цёмна-попельнага, вочы шэра-блакітныя, зялёна-блакітныя, зялёныя. Часцей за ўсё радужная абалонка акружана цёмна-карычневым абадком.

Макіяж. Цені для павек любых пастэльных таноў, ярка-ружовыя, слівова-сінія, бледна-ліловыя, бэзавыя. Ідэальна: ружовы тон з пяшчотна-блакітным для павек і ярка-ружовая памада для губ.

Акуляры. Аправа металічная, серабрыстая ці пастэльнага тону. Для шкла зацямненне шэрых таноў.

Гардэроб. Колеры — пяшчотныя, прахалодныя, размытыя, як мяккія фарбы вясёлкі пасля цёплага дажджу. Таму гардэроб лепш складаць у танах архідэй, мальвы ці бэзу. Непажаданы чорны і сляпуча белы колеры, а таксама бэжава-жоўты, залаты, аранжавы і жоўта-зялёны. Што да ўпрыгожванняў, то больш за ўсё да твару аксэсуары з белага золата і яго імітацыі.

Характэрныя рысы асенняга тыпу

У гэтага тыпу скура крыху ў рабацінні, чырвона-карычневага ці персікавага адценняў. Валасы рудыя, медныя, цёмна-карычневыя з каштанавым адлівам. Вочы цёмна-карыя, з залацістымі крапінкамі, колеру зялёнай бірузы. Радужная абалонка акружана карычневым абадком.

Макіяж. Цені для павек цёплых таноў з залацістым бляскам: карычневыя, аліўкавыя, тэракотавыя ці цагляныя. Ідэальнае спалучэнне карычневага тону з аліўкавым для павек і памада колеру тэракоты.

Акуляры. Аправа рогавая, залатога ці меднага колераў. Для шкла зацямненне цёплых зялёных, жоўтых ці карычневых таноў.

Гардэроб. Някідкія ласкавыя колеры: бэжава-карычневы, ярка-жоўты, цёмна-жоўты, усе адценні медзі і жоўта-зялёныя. Хакі бледна-зялёны. Чырвоная гама ўласцівая гэтаму тыпу, уключаючы колеры ад сакавіта абрыкосавага, прыглушана-ружовага да ярка-аранжавага і нават колеру жыта.

Характэрныя рысы вясновага тыпу

Натуральны колер скуры ад прыроды даволі адчувальнай і тонкай можа быць чырванаватага ці персікавага адценняў. Вочы блакітныя, жоўта-карычневыя, зялёныя, бурштынавыя. Колер валасоў светла-залаты, залацістa-карычневы, рудаваты, залацістa-попельны з чырванаватым адлівам.

Макіяж. Цені для павек усіх яркіх колераў: сонечна-жоўтыя, бірузовыя, колеру маладой зеляніны, аквамарын, персікавыя і абрыкосавыя. Памада абрыкосавая.

Акуляры. Аправа залацістая ці светла-карычневая. Для шкла лепш зацямненне цёплага зялёнага ці карычневага колераў.

Гардэроб. Колеры — пяшчотныя, цёплыя фарбы прыроды, якая абуджаецца ад зімовага сну, перш за ўсё бэжавы, залацістa-карычневы, абрыкосавы, блакітны, бірузовы, васількoвы. З адценняў чырвонага — колер маку, каралавы і аранжавы. Чыста белы колер вясноваму тыпу зусім не пасуе.

Характэрныя рысы зімовага тыпу

Калі ваша скура малочная ці карычнева-аліўкавага адценняў, валасы чорна-карычневыя, сінявата-чорныя, вочы шэра-блакітныя, светла-блакітныя, шэра-зялёныя ці чорна-карыя, вы належыце да зімовага тыпу. Але нярэдка сустракаецца і такое спалучэнне: белая скура, бліскучыя блакітныя вочы і чорныя валасы.

Макіяж. Цені для павек чыстых колераў: колеру марской хвалі, цыкламен, цёмна-сінія, цёмна-фіялетавыя, ярка-ружовыя. Ідэальна: фіялетавы для павек і ярка-ружовы для губ.

Акуляры. Аправа халодных таноў ці серабрыстая. У ёй добра глядзіцца шкло з блакітным і ружовым зацямненнем.

Гардэроб. Колеры — халодныя, пераліўчатыя, празрыстыя, нагадваюць снег, які зіхаціць пад зімовым сонцам. Гэта снежна-блакітны, бірузовы, фіялетавы і колер цёмна-ліловага аметысту. Вельмі пасуюць гэтаму тыпу блузкі і пуловеры белага колеру, а таксама халодных шэрых таноў ад светла-шэрага да чорнага. Зімовы тып павінен адмовіцца ад аранжавага, залатога, чырвона-бурага і персікавага таноў.

Падрыхтавала Інга АРАХОЎСКАЯ.

Праграма тэлеперадач

СЕРАДА, 7 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.20 Навіны. **8.05,** 22.05 "Рака надзеі".
9.15, 15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля". **9.40** Мульцiклуб.
10.10 25-ы кадр.
10.30 "Маленькія жывёлы". Дак. фільм. 4—8-я серыя.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.05 "Сям'я львоў". Дак. фільм цыкла "Сям'я жывёл".
13.15 "Трэст, які лопнуў". 3-я серыя, заключная. **14.20** "Легенда пра імператара". 2-я серыя.
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Чорны пірат".
16.05 "5 х 5"...
17.00 "Усе мае дзеці".
18.20 "І іншыя афіцыйныя асобы".
18.35 Зона Ікс.
18.50 Дж. Армонд і Т. Рот у драме "У пастцы".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.55 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
23.35 "СТБ-24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.00 Навіны.
8.15, 15.55 "Паветраныя замкі".
9.15, 18.40 "Што сказаў нябожчык".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. "З'яўленне Хрыста народу".
14.20 Кліч джунгляў.
14.45... Да шаснаццаці і старэй.
15.20 "Усе сабакі трапляюць у рай.
15.45 "Ералаш".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 Чалавек і закон.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Камедыя "Пераключаючы каналы".
23.15 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Чорным па беламу.
8.20 Дзяжурная часць.
9.00 "Баяка мухі не пакрыўдзіць".
9.05 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Дырэкторыя смерці".
18.00 "З новым шчасцем!-2".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 Канцэртная студыя "Расія". "Круглы выдатнік". Энцыклапедыя доктара Шлягера". Вячаслаў Дабрынін. **22.30** Пасля "Вестак".
22.40 Меладрама "Маленькія жанчыны". **0.45** Дзяжурная часць.

КУЛЬТУРА

9.05 "Блакада". Дак. фільм.
10.10 Музыка амерыканскіх кампазітараў. **10.35** "Эмілі".
11.30 "Навіны культуры.
11.40 "Трыпціх". Маст. фільм.
13.00 Б. Пастэрнак. "О, знал бы я...".
13.30 Навіны культуры.
13.45 "Прыгоды Мурзілкі".
14.05 Разам з Фафалем.
14.20 Замежнае дакументальнае кіно.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 "Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 "Кансіліум".
16.15 Усе суры Карана.
16.25 Жывое дрэва рамёстваў.
16.35 "Эмілі".
17.30 Навіны культуры.
17.40 Форма.
18.05 П.І. Чайкоўскі. Сімфонія 1 "Зімовыя мроі".
18.50 Тайны партрэтнага фае. Ала Тарасава. **19.15** Вячэрняя казка.
19.30 Навіны культуры.
19.50 "Час жыцця". Дак. фільм.
20.20 "Вакзал мары". Ю. Башмет.
20.50 Пасля навін...
21.10 "Блукаючы агеньчык". Маст. фільм.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.15 Крымінал.
5.35, 6.20, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 Мультфільм.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Гадзіна быка.
7.55 "Экстрадыцыя-ІІ".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.25 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 "Чэмпіён свету".
13.30 "Асяроддзе".
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Элен і рабяты".
16.05 У запас.
16.20 "ТАСС упаўнаважаны заявіць...". **17.40** Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 "Экстрадыцыя-ІІ".
19.55 Фільм С. Сарокінай з цыкла "Найноўшая гісторыя". 1-я серыя.
21.50 Тушыце святло.
22.00 Зусім сакрэтна.
22.50 Гадзін быка.
23.05 Сёння апоўначы.
23.35 "Антрапалогія".

СТБ

6.00, 15.50 "Спідзі-гоншчык".
6.30 "Яноты".
7.00 "Сімпсаны".
7.30 "Пароль — "Вечнасць".
8.30, 19.30 Навіны СТБ-24 гадзіны.
8.45 Крымінальная драма "Двухаблічны".
10.35 Канал "Дыскаверы" на СТБ.
10.55 "Віртуальны свет".
11.05, 0.20 Меладрама "Палюбоўнікі".
13.20 Музыка. **13.30** Навіны.
13.45, 19.00 "Выпадковы сведка".
14.15 Міжнародныя спартыўныя навіны. **14.30** "Пляж".
15.30 "Пахавальная каманда".
16.25 "Малкольм пасярэдзіне".
16.55 "Дарма і Грэг".
17.30 Навіны. **17.45** Музыка.
18.00 "Грэсія".
19.45 Міжнародныя спартыўныя навіны. **20.00** "Мэш".
20.30 "Вечарніца".
20.45 Музыка. **21.00** "Зона цемры".
22.05 Трылер "Пацалуй ці забі".
0.05 Навіны.
0.20 Меладрама "Палюбоўнікі".

ЧАЦВЕР, 8 ЛЮТАГА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 22.50 Навіны.
8.10 "Рака надзеі".
9.15 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
9.45 "Заяц і чарапаха". Мультфільм.
10.10 "Вечар з Андрысам Ліепам". Музычная праграма.
11.15 "Усе мае дзеці".
12.00 Вялікае снеданне.
12.25 "Іосіф і яго брат Пётр". Дак. фільм.
13.15 "Людзі на балоце". Маст. фільм па раману І. Мележа. 1-я серыя.
14.35 "Тварэнне сціплай прыгажосці". Дак. фільм.
15.00 Навіны (з сурдаперакладам).
15.10 "Чорны пірат". Мультсерыял.
15.35 "Легенда пра Вільгельма Тэля".
16.00 "5 х 5".
16.55 Хакей. Алімпійскі адборачны турнір. Беларусь — Украіна. У перапынках (17.35) — Навіны.
18.25 Зона Ікс.
19.30 "Тайныя спружыны палітыкі". Аўтарская праграма Юрыя Азаронка.
19.50 "Усе мае дзеці".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.30 Падзея.
21.45 Спорт-кур'ер.
22.05 "Рака надзеі".
23.05 "СТБ — 24 гадзіны".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.15 Навіны.
8.15 "Паветраныя замкі".
9.15 "Што сказаў нябожчык".
10.15 "Усе падарожжы каманды Кусто".
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра. "Тры багатыры".
14.20 Праграма "100 %".
14.45 ...Да шаснаццаці і старэй.
15.20 Мультсерыял.
15.55 "Паветраныя замкі".
17.25 "Усе падарожжы каманды Кусто".
17.55 "Працэс".
18.40 "Што сказаў нябожчык".
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Дэтэктыў "Поезд да Брукліна".
22.45 "Жыццё выдатных людзей". Міхаіл Шамякін.
23.30 Камедыя "Бафі".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
8.15 Чорным па беламу.
8.20 Дзяжурная часць.
8.35 "Тэлепузікі".
9.00 Мультсерыял.
9.05 "Мануэла".
10.30 "Санта-Барбара".
16.30 "Дырэкторыя смерці".
18.00 "З новым шчасцем!-2".
19.30 Падрабязнасці.
19.50 "Марш Турэцкага".
21.30 "Адкрыйце, міліцыя!" Дак. серыял.
22.30 Пасля "Вестак".
22.40 Авантурная драма "Свабодная ад мужчын".
0.05 Дзяжурная часць.
0.15 Гарачая дзесятка.
1.10 Прагноз надвор'я.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.00 Навіны культуры.
7.20 Пасля навін...
7.40 "Жыццё з бацькам". Маст. фільм.
9.30 Прыхільнікам Тэрпсіхоры.
9.45 "Міхаіл Шамякін. Споведзь мастака". **10.40** "Эмілі".
11.40 "Хлапчаня". Маст. фільм.
13.10 "Маналогі пра Пушкіна". М. Шульман.
13.45 Мультфільмы.
14.15 Замежнае дак. кіно.
15.00 Навіны.
15.10 "Маленькі бадзяга".
15.35 Тэлеэнцыклапедыя.
15.50 С. Рахманінаў. "Варыяцыі на тэму Шапэна".
16.15 "Профілі". Чарльз Ліндберг.
16.40 "Эмілі".
17.40 Улада факта.
17.50 Магія кіно.
18.05 "Час музыкі".
18.30 "Асеннія партрэты".
18.55 Вячэрняя казка.
19.05 "Ах, ужо гэтыя дзеткі". Мультсерыял.
20.00 Пасля навін...
20.20 Джазафрэнія.
20.45 "Люсьен Лакомб". Маст. фільм.

НТБ

5.00, 5.30, 5.45, 6.00, 6.30, 6.45, 7.00, 7.30 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.45 Крымінал.
5.35, 6.20, 7.40 Карданны вал.
5.50, 7.20 У запас.
6.35 Мультфільм.
6.50 Тушыце святло.
7.50 Гадзіна быка.
7.55 "Экстрадыцыя-ІІ".
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 "Няўзнятая цаліна". Фільм з цыкла "Навейшая гісторыя". 1-я серыя.
10.10 "Каханне і тайны Сансет Біч".
11.25 Фільм "Незнаёмы нашчадак".
13.30 Падарожжы натураліста.
14.00 Стары тэлевізар.
15.30 "Элен і хлопцы".
16.05 У запас.
16.20 "ТАСС упаўнаважаны заявіць..." **17.40** Крымінал.
18.25 Герой дня.
18.50 "Экстрадыцыя-ІІ".
19.55 "Няўзнятая цаліна". 2-я серыя.
21.45 Тушыце святло.
21.55 Незалежнае расследаванне.
22.50 Гадзіна быка.
23.05 Сёння апоўначы.
23.35 "Антрапалогія".

СТБ

6.00 "Дыназаўрыкі". Мультсерыял.
6.30 "Яноты". Мультсерыял.
7.00 "Сімпсоны".
7.30 "Зона цемры".
8.30 Навіны СТБ — 24 гадзіны.
8.45 Трылер "Баракуда".
10.35 Канал "Дыскаверы" на СТБ.
11.05 Камедыя "Доктар і яго медсёстры". **13.20** Музыка.
13.30 Навіны.
13.45 "Выпадковы сведка".
14.15 Міжнародныя спартыўныя навіны. **14.30** "Пляж".
15.30 "Пахавальная каманда". Мультсерыял.
15.50 "Дыназаўрыкі". Мультсерыял.
16.25 "Малкольм пасярэдзіне".
16.55 "Дарма і Грэг".
17.30 Навіны.
17.45 Музыка.
18.00 "Грэсія".
19.00 "Выпадковы сведка".
19.30 Навіны.
19.45 Міжнародныя спартыўныя навіны. **20.00** "Мэш".
20.30 "Вечарніца".
20.45 "Віртуальны свет".
21.00 "Зона цемры".
22.05 Фільм жахаў "Сёмыя вароты пекла". **23.55** Навіны.
0.10 Камедыя "Доктар і яго медсёстры".

Галоўны рэдактар Алег КУЛІЦКІ

ЗАСНАВАЛЬНІК —МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Рэгістрацыйны нумар 370.
ДЗЯРЖАЎНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА "ДОМ ПРЭСЫ". 22 00 13, МІНСК, вул. Б.ХМЯЛЬНІЦКАГА, 10-а

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 36-91-42; першага намесніка галоўнага рэдактара — 36-53-22; намесніка галоўнага рэдактара-адказнага сакратара — 36-40-63; аддзелаў: школ - 36-43-62, праблем выхавання - 36-43-71, 36-90-63; інфармацыі - 36-41-55; ВНУ і тэхнікумаў - 36-44-25; прафтэхадукацыі, пісьмаў і сацыяльных праблем - 36-44-25; культуры - 36-41-55.

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, нясуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Святлана БЕНЬ.

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220041, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Замова №683
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Падпісана да друку 5.2.2001 г. у 18.10
Наклад 30.000 паасобнікаў.